

Södertälje
kommun

Uppföljning social hållbarhet 2022

Södertälje kommun

Innehållsförteckning

Sammanfattning utifrån målområden och mål	4
Inledning	6
Mått på trenden	8
Analysperspektiv	9
Översikt: Utvecklingen av social hållbarhet i Södertälje	10
Målområde 1: Det tidiga livets villkor	11
<i>Mål A – Barnfattigdomen i Södertälje ska minska</i>	12
<i>Mål B – Föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets första fem levnadsår</i>	16
Målområde 2: Utbildning och arbete	19
<i>Mål C – Alla barn ska ha tillgång till förskoleverksamhet med hög kvalitet på lika villkor</i>	20
<i>Mål D – Den hälsofrämjande och trygga skolgången ska öka</i>	23
<i>Mål E – Sysselsättningen bland kommunens invånare ska öka</i>	26
Målområde 3: Delaktighet, inflytande och tillit	29
<i>Mål F – Invånarnas inflytande, delaktighet och tillit ska öka i kommunen</i>	30
Uppföljning av Handlingsplan för demokratiutveckling	35
Målområde 4: Boende och boendemiljöer	37
<i>Mål G – Fysiska miljöer som främjar aktivitet och en god och jämlik hälsa ska öka</i>	38
<i>Mål H – Säkerheten och tryggheten i bostadsområden i kommunen ska öka</i>	42
Målområde 5: Hälsosamma levnadsvanor	45
<i>Mål I – Den fysiska aktiviteten bland kommunens invånare ska öka</i>	46
<i>Mål J – Andelen invånare som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak eller spel ska minska</i>	49
Målområde 6: Psykisk hälsa	52
<i>Mål K – Det psykiska välbefinnandet bland kommunens invånare ska öka</i>	53
Uppföljning Handlingsplan för suicidprevention	57
<i>Mål L – Andelen våldsutsatta i kommunen ska minska</i>	59
Uppföljning Handlingsplan för våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck	61

Sammanfattning utifrån målområde och mål

Målområde 1: Det tidiga livets villkor

➤ Mål A: Barnfattigdomen i Södertälje ska minska

Indikatorerna visar en något positiv utveckling. Det finns ett pågående arbete i kommunen med att öka invånarnas självförsörjningsgrad och att minska segregation och trångboddhet.

En utmaning som behöver adresseras i det fortsatta arbetet är de stora skillnader som finns mellan grupper. Ensamstående föräldrar och utrikes födda har en betydligt lägre inkomststandard än samboende föräldrar och inrikes födda. Områden att utveckla framåt är kommunens strategiska arbete och nämndövergripande samverkan.

➤ Mål B: Föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets första fem levnadsår

Arbetet med att erbjuda föräldraskapsstöd har utvecklats under 2022. Bland annat har en ny familjecentral öppnats i Hovsjö, ett pilotprojekt med familjestödare i förskoleklass har startats och en ny föräldragrupp som riktar sig till pappor är under utveckling.

Det föräldrastöd som kommunen erbjuder omfattar både generella insatser till alla föräldrar och riktade insatser till grupper med en eller flera riskfaktorer. Utvärderingar visar ett gott resultat och en god hälsoekonomisk effekt av de insatser som erbjuds. Socialnämnden bedriver ett aktivt arbete med jämställdhet- tillgänglighet- och barnrättsfrågor kopplat till verksamheterna.

Målområde 2: Utbildning och arbete

➔ Mål C: Alla barn ska ha tillgång till förskoleverksamhet med hög kvalitet på lika villkor

En lägre andel barn var inskrivna i förskola och pedagogisk omsorg i kommunen 2021 jämfört med 2020 (det saknas uppgifter för år 2022). Utbildningsnämnden bedömer att det handlar om en tillfällig minskning som beror på pandemin. Utbildningsnämnden bedömer att det systematiska kvalitetsarbetet har gett resultat i form av en ökad andel personal i förskolan som har förskolelärarlegitimation och en ökad likvärdighet mellan kommunens förskolor. Samtidigt påvisar stadsbyggnadsnämnden utmaningar i form att tillgodose att nybyggda förskolor har en tillräcklig friyta och goda ljudmiljöer, samt att säkerställa att barn i socioekonomiskt utsatta områden tar del av förskoleverksamhet i samma utsträckning som barn i andra delar av kommunen.

➤ Mål D: Den hälsofrämjande och trygga skolgången ska öka

I Södertälje kommuns elevenkät ökade andelen elever som uppger att de är trygga i skolan i både årskurs 2, 5 och 8. I Elevhälsans elevenkät ökade andelen elever som uppger att de är trygga och mår bra i årskurs 4–6 och 1–3 i gymnasiet, men minskade något i årskurs 7–9. Gällande frånvaro har den giltiga frånvaron minskat samtidigt som den ogiltiga frånvaron är oförändrad.

Det bedrivs ett aktivt hälsofrämjande och trygghetsskapande arbete i kommunens skolor, exempelvis för att ge stöd till elever med hög frånvaro, anmäla och utreda kränkingsanmälningar och skapa trygga raster. Under 2022 har utbildningsnämnden och socialnämnden utvecklat sitt samarbete i syfte att minska risken för att unga människor hamnar i utanförskap. Arbetet bedrivs utifrån ett tydligt barnrätts- och jämställdhetsperspektiv.

➤ Mål E: Sysselsättningen bland kommunens invånare ska öka

Långtidsarbetslösheten i Södertälje har sjunkit något jämfört med 2021. Det gäller både för kvinnor och män. Andelen som har lämnat etableringsuppdraget har ökat jämfört med 2020. En högre andel män än kvinnor har efter 90 dagar börjat studera eller arbeta.

Exempel på framgångsrika insatser under 2022 är socialnämndens arbete med metodiken Supported Employment, arbetsmarknadsenhetens pilotprojekt med rehabiliteringsarbete för sjukskrivna personer och Telge Tillväxts arbete med att anställa invånare mellan 18–29 år och utrikes födda kvinnor i alla åldrar som varken studerar eller arbetar.

Målområde 3: Delaktighet, inflytande och tillit

➔ Mål F: Invånarnas inflytande, delaktighet och tillit ska öka i kommunen

Sammantaget pågår ett aktivt arbete i kommunen för att stärka medborgarnas möjligheter till inflytande och delaktighet och bidra till ökad tillit. För två indikatorer, valdeltagandet i kommunen och tilliten till andra människor, är utvecklingen klart negativ. För tilliten till samhällsinstitutioner syns däremot en positiv utveckling och deltagandet i idrottsföreningar för medborgare 13–20 år ligger totalt sett kvar på samma nivå. För målets övriga indikatorer finns inget nytt resultat sedan den förra uppföljningen.

Målområde 4: Boende och boendemiljöer

→ Mål G: Fysiska miljöer som främjar aktivitet och en god och jämlik hälsa ska öka

Under 2022 har flertalet åtgärder gjorts för att öka möjligheten till spontanaktivitet, främja rörelse utomhus och underlätta vistelser i kommunens naturområden. 2022 antogs styrdokument Grönstrategi och Arkitekturstrategi som båda påtalar vikten av att kommunen främjar hälsosamma livsmiljöer och platser för lek och rekreation.

Halterna av PM10 och NOX var högre än föregående år. Trots det är halterna fortsatt under gränsvärdena och kommunen bedriver ett aktivt arbete med att förbättra luftkvaliteten utifrån Länsstyrelsens åtgärdsprogram.

Satsningar för att rusta upp de offentliga miljöerna i kommunens utsatta områden, för att minska biltrafiken till förmån för gång- cykel- och kollektivtrafik samt för att säkerställa parkyta vid förtätning är utmaningar som behöver adresseras framöver.

→ Mål H: Säkerheten och tryggheten i kommunens bostadsområden ska öka

Det pågår ett aktivt och kommunövergripande arbete för att öka säkerheten och tryggheten i kommunens bostadsområden. Trots det har andelen medborgare som uppger att de ofta eller ibland avstår från att gå ut ensamma ökat jämfört med år 2021. Övriga indikatorer har förbättrats något.

Målområde 5: Hälsosamma levnadsvanor

→ Mål I: Den fysiska aktiviteten bland kommunens invånare ska öka

Antal deltagartillfällen i idrottsföreningar bland flickor ökade något 2021 jämfört med 2020 (data för 2022 saknas). För två av indikatorerna saknas data för 2022. Övriga indikatorer har utvecklats negativt. Södertälje är den kommun i länet som har högst andel invånare med fetma, och en av de fyra kommuner i länet som har högst andel övervikt eller fetma bland 4-åringarna. Att frånvaron i förskolan ökade under pandemin kan ha påverkat övervikten och fetman hos barn negativt, eftersom färre barn tagit del av de näringsrika måltider och den aktivitet som erbjuds i förskolan.

Det pågår ett aktivt arbete i kommunen för att vända utvecklingen, både inom skolan, vården och äldreomsorgen. Genom ett särskilt fokus på barn och unga i utsatta områden verkar kommunen för ge alla medborgare goda förutsättningar till ett aktivt liv.

→ Mål J: Andelen invånare som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, tobak eller spel ska minska

För några av indikatorerna går utvecklingen åt rätt håll, exempelvis andelen barn som exponeras för tobaksrök vid 8 månaders ålder och andelen pojkar och flickor som inte dricker alkohol i årskurs 9 och 2 i gymnasiet. För andra indikatorer går utvecklingen åt fel håll, exempelvis andelen av den vuxna befolkningen med riskabla alkoholvanor och andelen ungdomar som de senaste 12 månaderna har provat narkotika eller satsat pengar på spel. Det är en betydligt högre andel pojkar än flickor som har satsat pengar på spel det senaste året.

Socialnämnden bedriver ett aktivt arbete för att behandla och förebygga missbruk bland både vuxna och ungdomar. Likaså bedrivs ett kontinuerligt arbete inom skola och fritidsverksamhet.

Målområde 6: Psykisk hälsa

→ Mål K: Det psykiska välbefinnandet bland kommunens invånare ska öka

Andelen män och kvinnor med bra eller mycket bra självskattad hälsa har ökat jämfört med uppföljningen 2021. Bland ungdomar ser utvecklingen olika ut för flickor och pojkar. Graden av god psykisk hälsa har försämrats bland flickorna i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet, och en högre andel av flickorna uppger att de ganska eller mycket ofta känner sig ledsna eller deppiga. Bland pojkarna är utvecklingen istället i huvudsak positiv. Andelen pojkar i årskurs 9 som ganska eller mycket ofta känner sig ledsna eller deppiga har dock ökat.

Förebyggande åtgärder har en central betydelse i socialnämndens arbete med att säkerställa att barn och deras familjer får adekvat råd och stöd vid psykisk ohälsa i familjen. Det bedrivs också ett aktivt hälsofrämjande arbete inom förskola, grundskola och gymnasiet för att stärka och bevara eleverns fysiska, psykiska och sociala välbefinnande.

→ Mål L: Andelen våldsutsatta i kommunen ska minska

En högre andel personer utsattes för hot och misshandel år 2022 jämfört med 2021. Däremot hade sexualbrotten en något nedåtgående trend 2022 jämfört med 2021. Mörkertalet bedöms dock vara mycket stort för sexualbrott och anmälningsbenägenheten bedöms vara låg.

Arbetet med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är högt prioriterat. Det pågår ett strukturerat och långsiktigt arbete i kommunen för att bekämpa och förebygga våld. Inom socialtjänsten finns flera stöd- och skyddsinsatser till barn, unga och vuxna som är våldsutsatta. Det finns också behandlingsinsatser för våldsutövare för att de ska upphöra med våldet. Skola och Ung fritid bedriver jämställdhetsarbete kopplat till normer, kön och maskulinitet.

Inledning

Enligt Mål och budget 2023 betyder social hållbarhet att alla invånare får sina rättigheter och behov tillgodosedda. Ett socialt hållbart samhälle beskrivs som ett jämställt samhälle där människor har inflytande och ges likvärdiga förutsättningar att leva ett gott liv med god hälsa. Kommunen kan bevara och utveckla den sociala hållbarheten genom exempelvis välfärdssektorns verksamheter, samhällsplanering och insatser för kultur, idrott och demokrati.

Den här uppföljningen ger en övergripande lägesbild av den sociala hållbarheten i Södertälje kommun och av hur kommunen arbetar för att uppnå social hållbarhet. Uppföljningen omfattar Folkhälsostrategi 2021–2024 med tillhörande handlingsplaner.

Den 14 december 2020 antog kommunstyrelsen **Folkhälsostrategin 2021–2024** för Södertälje kommun. Strategin har ett fokus på jämlik hälsa för hela befolkningen och bidrar till kommunens arbete för ett hållbart samhälle för kommande generationer.

Folkhälsostrategi 2021–2024 anger den gemensamma inriktningen för det långsiktiga folkhälsoarbetet i Södertälje kommun. Strategin syftar bland annat till att stärka och utveckla kommunens arbete för en god och jämlik folkhälsa. Strategin omfattar sex målområden och tolv mål. Till tre av målen har handlingsplaner tagits fram med konkreta aktiviteter för att nå målen. Dessa är handlingsplan för demokratiutveckling (2021–2024), handlingsplan mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck (2021–2023) samt handlingsplan för suicidprevention (2019–2022).

Målen i folkhälsostrategin är följande:

1. Det tidiga livets villkor

- a) Barnfattigdomen i Södertälje ska minska
- b) Föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets första fem år

2. Utbildning och arbete

- c) Alla barn ska ha tillgång till förskoleverksamhet med hög kvalitet på lika villkor
- d) Den hälsofrämjande och trygga skolgången ska öka
- e) Sysselsättningen bland kommunens invånare ska öka

3. Inflytande, tillit och delaktighet

- f) Invånarnas delaktighet, tillit och inflytande ska öka i kommunen

4. Boende och boendemiljöer

- g) Kommunens fysiska miljöer som främjar aktivitet och en god och jämlik hälsa ska öka
- h) Säkerheten och tryggheten i bostadsområden i kommunen ska öka

5. Hälsosamma levnadsvanor

- i) Den fysiska aktiviteten bland kommunens invånare ska öka
- j) Andelen invånare som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, tobak eller spel ska minska

6. Psykisk hälsa

- k) Det psykiska välbefinnandet bland kommunens invånare ska öka
- l) Andelen våldsutsatta i kommunen ska minska

Uppföljningen är en del av kommunens styrmodell och knyter an till flera av kommunfullmäktiges mål i Mål och budget 2023, i första hand målen Kunskapskommunen Södertälje, Södertäljes medborgare och Attraktiva Södertälje.

målen i Agenda 2030. I Agenda 2030 betonas att de tre perspektiven social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet är lika viktiga och ömsesidigt beroende av varandra. Alla tre perspektiven påverkar människors livsvillkor och hälsa.

Uppföljningen av social hållbarhet är dessutom kopplad till kommunens arbete med de globala

Uppföljningen omfattar följande mål och delmål i Agenda 2030:

Globala målen

Delmålen

1.2 Minska fattigdomen med minst 50 %	3.8 Tillgängliggör sjukvård för alla	5.2 Utrota våld mot kvinnor och utnyttjande av kvinnor och flickor	11.2 Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla
1.4 Lika rätt till egendom, grundläggande tjänster, teknologi och ekonomiska resurser	4.1 Avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet	5.3 Avskaffa tvångsäktenskap och könsstympning	11.3 Inkluderande och hållbar urbanisering
2.1 Tillgång till säkra och näringsriktig mat för alla	4.2 Lika tillgång till förskola av god kvalitet	8.5 Full sysselsättning och anständiga arbetsvillkor med lika lön för alla	11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla
2.2 Utrota alla former av febernärning	4.3 Lika tillgång till yrkesutbildning och högre utbildning av god kvalitet	8.6 Främja ungas anställning, utbildning och praktik	12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar
3.4 Minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja mental hälsa	4.4 Öka antalet personer med färdigheter för ekonomisk trygghet	10.1 Minska inkomstklyftorna	16.1 Minska våldet i världen
3.5 Förebygg och behandla drogmissbruk	5.1 Utrota diskriminering av kvinnor och flickor	10.2 Främja social, ekonomisk och politisk inkludering	16.2 Skydda barn mot övergrepp, utnyttjande, människohandel och våld

Mått på trenden

För varje mål i folkhälsostategin görs en bedömning av åt vilket håll utvecklingen är på väg i Södertälje kommun. Bedömningen är illustrerad med gröna, gula och röda pilar. Bedömningen tar både hänsyn till hur indikatorerna för varje mål har utvecklats i jämförelse med uppföljningen av social hållbarhet 2021, och huruvida samordningsansvarig- och medansvariga nämnder har arbetat aktivt med målet under 2022.

Utvecklingen är dessvärre på väg åt fel håll. Här måste vi bli mycket bättre.

Trenden är något positiv. Nu är det dags att lägga i nästa växel!

Utvecklingen ser mycket bra ut. Vi kommer av allt att döma att nå våra mål.

Analysperspektiv

Syftet med folkhälsostrategin är att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa för alla i kommunen. Folkhälsa är ett samlingsbegrepp för hela befolkningens hälsotillstånd. En god folkhälsa innebär därför både att nivån på hälsan är god och att den är jämlikt fördelad mellan olika grupper i samhället.

För att följa upp hur arbetet med social hållbarhet bidrar till en god och jämlik hälsa i kommunen har ett jämställdhets- barnrätts- och intersektionellt perspektiv beaktats i uppföljningen av varje mål. Syftet är att synliggöra hur medborgarnas levnadsvillkor påverkas av faktorer som exempelvis kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, funktionalitet och sexualitet. När detta synliggörs kan insatserna anpassas så att folkhälsoarbetet bidrar till en mer jämlikt fördelad hälsa i kommunen.

Jämställdhetsperspektiv

Målen i folkhälsostrategin bryts ner och analyseras utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Könsuppdelad statistik redovisas när det finns tillgängligt.

Barnrättsperspektiv

Barn och ungas situation och hur väl kommunen lever upp till barns rättigheter belyses kopplat till målen i folkhälsostrategin.

Intersektionellt perspektiv

När det är möjligt utifrån tillgänglig statistik uppmärksammas hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar samverkar och påverkar människors möjligheter och livsvillkor kopplat till varje mål. Det kan exempelvis handla om kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, funktionalitet och sexualitet.

Översikt: Utvecklingen av social hållbarhet i Södertälje

Målområde & delmål	Status	Mått på trenden
1. Det tidiga livets villkor	↗	Indikatorerna visar en något positiv utveckling och det finns ett pågående arbete med att öka invånarnas självförsörjningsgrad och minska segregation och trångboddhet. En utmaning är att minska de stora skillnader som finns mellan grupper. Ensamstående föräldrar och utrikes födda har en betydligt lägre inkomststandard än samboende föräldrar och inrikes födda.
a) Barnfattigdomen i Södertälje ska minska	↗	
b) Föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets första fem levnadsår	↗	Arbetet med att erbjuda föräldraskapsstöd har utvecklats under 2022, bland annat genom att en ny familjecentral har öppnats i Hovsjö. Utvärderingar visar ett gott resultat av de insatser som erbjuds. Ett jämställdhets- och barnrättsperspektiv är väl integrerat i arbetet.
2. Utbildning och arbete	→	Andelen legitimerad föreskolepersonal har ökat. Däremot minskade andelen barn som var inskrivna i förskolan under pandemiåren. En utmaning framåt är att säkerställa att barn i socioekonomiskt utsatta områden tar del av förskoleverksamhet i samma utsträckning som barn i andra delar av kommunen.
c) Alla barn ska ha tillgång till förskoleverksamhet med hög kvalitet på lika villkor	→	
d) Den hälsofrämjande och trygga skolgången ska öka	↗	Andelen elever som uppger att de är trygga i skolan har ökat för de flesta elevgrupper, samtidigt som frånvaron har minskat. Det bedrivs ett aktivt hälsofrämjande och trygghets-skapande arbete i kommunens skolor.
e) Sysselsättningen bland kommunens invånare ska öka	↗	Långtidsarbetslösheten i Södertälje har sjunkit något jämfört med 2021. Det gäller både för kvinnor och män. Andelen som har lämnat etableringsuppdraget har ökat jämfört med 2020. En högre andel män än kvinnor har efter 90 dagar börjat studera eller arbeta.
3. Delaktighet, inflytande och tillit	→	Valdeltagandet minskade med flera procentenheter i kommunen 2022. Andelen kvinnor och män med avsaknad av tillit till andra människor ökade kraftigt. Samtidigt ökade tilliten till samhällsinstitutioner mellan 2018-2021 och andelen deltagartillfällen i idrottsföreningar för medborgare 13-20 år låg totalt sett kvar på samma nivå mellan 2020-2021 (data saknas för 2022). Uppföljningen visar att det sammantaget finns ett pågående arbete i kommunen för att möjliggöra inflytande och delaktighet för invånarna och bidra till ökad tillit. I flera delar, t.ex. kring samverkan med idéburen sektor och arbete med medborgardialog, finns fortsatta behov av utvecklingsarbete.
f) Invånarnas inflytande, delaktighet och tillit ska öka i kommunen	→	
4. Boende och boendemiljöer	→	Under 2022 har flertalet åtgärder gjorts för att öka möjligheten till spontanaktivitet, främja rörelse utomhus och underlätta vistelser i kommunens naturområden. Det finns behov av utvecklingsarbete gällande upprustning av de offentliga miljöerna i kommunens utsatta områden och minskning av biltrafiken.
g) Fysiska miljöer som främjar aktivitet och en god och jämlik hälsa ska öka	→	
h) Säkerheten och tryggheten i bostadsområden i kommunen ska öka	→	Andelen medborgare som uppger att de ofta eller ibland avstår från att gå ut ensamma har ökat jämfört med år 2021. Övriga indikatorer har förbättrats något. Det pågår ett aktivt och kommunövergripande arbete för att öka säkerheten och tryggheten i kommunens bostadsområden.
5. Hälsosamma levnadsvanor	→	Antal deltagartillfällen i idrottsföreningar bland flickor ökade något 2021 jämfört med 2020 (data för 2022 saknas). Övriga indikatorer har utvecklats negativt. Södertälje är den kommun i länet med högst andel invånare med fetma, och en av de fyra kommuner i länet med högst andel övervikt eller fetma bland 4-åringar. Uppföljningen visar att det pågår ett aktivt arbete i kommunen för att vända utvecklingen.
i) Den fysiska aktiviteten bland kommunens invånare ska öka	→	
j) Andelen invånare som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak eller spel ska minska	→	Andelen barn som exponeras för tobaksrök vid 8 månaders ålder har minskat och en högre andel pojkar och flickor i årskurs 9 och 2 i gymnasiet dricker inte alkohol. Samtidigt har andelen av befolkningen med riskabla alkoholvanor och andelen ungdomar som har provat narkotika eller satsat pengar på spel ökat. Socialnämnden bedriver ett aktivt arbete för att behandla och förebygga missbruk bland både vuxna och ungdomar. Likaså bedrivs ett kontinuerligt arbete inom skola och fritidsverksamhet.
6. Psykisk hälsa	→	Den självrapporterade psykiska ohälsan fortsätter att öka för flickor men har generellt sätt minskat något för pojkar. Det bedrivs ett aktivt hälsofrämjande arbete inom förskola, grundskola och gymnasiet för att stärka och bevara elevers fysiska, psykiska och sociala välbefinnande.
k) Det psykiska välbefinnandet bland kommunens invånare ska öka	→	
l) Andelen våldsutsatta i kommunen ska minska	→	Södertälje kommun prioriterar arbetet mot våld i nära relationer högt. Det finns ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet. Brottsstatistiken visar att misshandel och hot mot person har ökat det senaste året. Däremot kan en minskning av det totala antalet sexualbrott noteras sedan förra mätningen. Mörkertalet bedöms dock vara stort. Majoriteten av sexualbrotten begås mot kvinnor.

Målområde 1: Det tidiga livets villkor

Vår barndom påverkar oss hela livet. Förhållandena under barn- och ungdomsåren har stor betydelse för både den psykiska och fysiska hälsan under hela livet. Tidiga åtgärder i hem- och förskolemiljön främjar barns och ungas hälsa, minskar skillnader i uppväxtvillkor och kan möjliggöra en god hälsa senare i livet. Trygga ekonomiska förutsättningar och en stabil boendesituation är en grundläggande trygghetsfaktor för alla barn.

Delmål, Agenda 2030:

- 1.2** Minska fattigdomen med minst 50 %
- 1.4** Lika rätt till egendom, grundläggande tjänster, teknologi och ekonomiska resurser
- 10.1** Minska inkomstklyftorna
- 10.2** Främja social, ekonomisk och politisk inkludering

● Mål A – Barnfattigdomen i Södertälje ska minska

För att minska barnfattigdomen behöver kommunen arbeta med att förbättra förutsättningarna för föräldrar vad gäller bostad och sysselsättning som påverkar inkomstmöjligheterna. Insatser som syftar till att för mildra situationen för barn som lever i barnfattigdom behöver genomföras, såsom att bygga bostäder som är ekonomiskt tillgängliga för alla, inrätta kulturskola för barn och ungdomar i flera områden i kommunen och säkerställa att det finns tillgängliga och kostnadsfria fritids-, idrotts- och lovaktiviteter för alla. Tillgången till samhällsservice och bibliotek i socioekonomiskt utsatta områden bör prioriteras

MÅTT PÅ TRENDEN ↗

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Andel barn som lever i barnfattigdom	Rädda Barnen	2021: 9,8 % 2022: Nytt resultat saknas	
Andelen invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll	Kolada	2020: 9,8 % 2021: 8,1 %	↗
Andelen barn som ingår i familjer med ekonomiskt bistånd	Kolada	2020: 3,7 % 2021: 3,0 %	↗
Barn i familjer med låg ekonomisk standard	SCB	2019: 22,9 % ¹ 2020: 24,1 % 2021: 24,0 %	↗
Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 2, andel (%)	Kolada	2020: 23,6 % 2021: 23,3 %	↗

Att minska barnfattigdomen är en del av kommunfullmäktiges mål om att medborgarna ska ha goda livsvillkor. I Mål och budget 2023 konstateras att kommunen har en viktig funktion att fylla för att säkerställa att barn inte behöver växa upp i fattigdom. Skolans roll, tillgången till kultur och idrott samt tillgången till trygga, hälsosamma och inspirerande utemiljöer nämns särskilt.

Jämfört med år 2020 har resultaten förbättrats något för de fyra indikatorer som har ett nytt resultat för 2022. Förbättringen är del av en trend som har pågått de senaste tio åren. Andelen av befolkningen i Södertälje med låg ekonomisk standard minskade från 27,6 % år 2011 till 24,0 % år 2021. Andelen är dock fortsatt högt över snittet i Stockholms län på 13,3 %. Södertälje kommun ligger över länssnittet också gällande andelen invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andelen barn som ingår i familjer med ekonomiskt bistånd och trångboddhet i flerbostadshus.

Statistiken för andelen av befolkningen med låg ekonomisk standard² möjliggör jämförelser mellan olika samhällsgrupper och påvisar att det finns stora skillnader. År 2021 var exempelvis andelen barn i familjer med låg ekonomisk standard i Södertälje betydligt högre bland ensamstående med barn (43,1 %) jämfört med samboende med barn (20,4 %).

¹ Resultatet som presenteras i uppföljningen av social hållbarhet 2021 har reviderats av SCB.

² Låg ekonomisk standard avser personer som lever i hushåll vars ekonomiska standard är mindre än 60 procent av medianvärdet i befolkningen.

Samordningsansvar
Kommunstyrelsen

Medansvariga
Kommundelsnämnderna
Omsorgsnämnden
Socialnämnden
Stadsbyggnadsnämnden
Tekniska nämnden

Berörda av målet
Kultur- och fritidsnämnden
Utbildningsnämnden
Telge Bostäder/
Telge Hovsjö

Vidare var andelen med låg inkomststandard högre bland ensamstående kvinnor med barn (46,7 %) än bland ensamstående män med barn (27,9 %). Andelen av invånarna med låg ekonomisk standard år 2021 var dessutom betydligt högre bland utrikes födda (41,7 %) än bland invånare födda i Sverige (20,2 %). Den ekonomiska standarden varierar också mycket beroende på upplåtelseform. Andelen med låg ekonomisk standard bland boende i hyresrätt år 2021 var betydligt högre (41,3 %) jämfört med andelen bland boende i bostadsrätt (16,7 %) och äganderätt (7,2 %). Också för de särskilt utsatta grupper som nämns ovan gäller att andelen barn i familjer med låg ekonomisk standard har minskat de senaste tio åren. Exempelvis

var andelen ensamstående kvinnor med låg ekonomisk standard i Södertälje år 2021 50,9 %. Samma år var andelen utrikes födda med låg ekonomisk standard 62,6 %.

Kommunstyrelsen bidrar till målet om minskad barnfattigdom genom näringslivsavdelningens arbete med att skapa bättre förutsättningar för kommunens företag att växa så att fler jobb kan skapas och ge fler kommuninvånare möjlighet till egen försörjning.

Socialnämnden beskriver att den främsta insats som nämnden kan göra för att bidra till målet om minskad barnfattigdom är att stötta fler föräldrar att bli självständiga och självförsörjande. En del av det arbetet är att öka skyddsfaktorer

och kompensera för riskfaktorer bland dem som är långvarigt beroende av socialtjänstens insatser. Riskfaktorer kan exempelvis vara psykisk ohälsa, beroendeproblematik, att vara född utanför Europa, att inte ha ett arbete eller studier eller att inte kunna tala eller skriva på svenska.

En viktig del i arbetet med att minska barnfattigdomen är att ge alla barnfamiljer möjlighet till ekonomiskt tillgängliga bostäder och att minska trångboddheten. I arbetet med den nya översiktsplanen diskuterar stadsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden och kommunaldelsnämnderna hur barn som bor i trångboddhet ska kunna få tillgång till utrymme för exempelvis läsläsning, få tillgång till trygga utemiljöer och till grönska nära hemmet.

Stadsbyggnadsnämnden beskriver att en svårighet med att minska trångboddheten är att det byggs få större lägenheter, och att nybyggnation utan bostadspolitiska subventioner ofta blir dyrt. Nämnden menar därför att det är viktigt att sörja för att befintligt bostadsbestånd, särskilt äldre hyresrätter, finns att tillgå och håller god standard.

Vidare efterfrågar stadsbyggnadsnämnden ett tydligare uppdrag som syftar till att minska sociala och ekonomiska orättvisor. Nämnden menar att ett fokus på strategisk planering, som kompenserar för brister inom befintliga bostadsområden och förbättrar kopplingar mellan stadsdelar, skulle underlätta för invånarna att ta del av hela stadens utbud. Nämnden upplever att centrum och nybyggnation ofta prioriteras, samtidigt som vissa stadsdelar har utarmats på resurser, samt att konflikter mellan sociala och ekonomiska intressen kan vara svåra att lösa. Ett gott exempel på hur barriärer mellan stadsdelar kan minska är de nya busslinjer som startade 2022 och som förbinder Geneta och Ronna med Liljeholmen och Södertälje Syd.

Det vräkningsförebyggande arbetet har utvecklats under 2022. Olovlig andrahandsuthyrning och felaktig folkbokföring förekommer inom kommunen vilket medför att statistiken gällande antalet barn i hushåll där vräkning verkställs inte är tillförlitlig. Socialnämnden har dock egen statistik som visar hur många

vräkningar som har kunnat undvikas, och nämnden följer upp hur många som lyckas lösa sin situation innan vräkningsdagen. Dessutom har socialnämnden tydliga rutiner för intern och extern samverkan kopplat till vräkningsförebyggande arbete.

Omsorgsnämnden har inga egna mål eller uppdrag som är direkt kopplade till att minska barnfattigdomen. Däremot ser verksamheterna ett behov av att samverka över nämndgränser när det gäller barns rättigheter kopplat till hemförhållanden som påverkar barns socioekonomiska situation, exempelvis psykisk ohälsa och missbruksproblematik. Omsorgsnämnden har genomfört eller påbörjat olika åtgärder för att möta upp mot behovet, exempelvis samverkansinsatser över kontorsgränser.

För att tillförsäkra att barn får sina rättigheter tillgodosedda gör socialnämnden en barnkonsekvensanalys vid bedömningar om insatser som rör barn, framförallt vid bedömningar där olika insatser avvägs eller där insatser ska avslås.

Stadsbyggnadsnämnden och kommunaldelsnämnderna fyller i en barnchecklista i planprocessen för alla detaljplaner och planprogram. På så sätt skapas medvetenhet om vilka konsekvenser respektive process medför för barn och vad som är barnets bästa. Checklistan innehåller bland annat frågor om hur flickors och pojkers behov ska tillgodoses i planeringen.

Stadsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden och kommunaldelsnämnderna strävar efter att samhälleliga resurser ska vara jämnt fördelade i hela kommunen och att stadskvaliteter ska finnas i alla stadsdelar. Exempel på dokument som styr mot dessa målsättningar är kommunens arkitekturstrategi, grönstrategi, riktlinjer för bostadsförsörjning och översiktsplan. Samtidigt har stadsbyggnadsnämnden uppmärksammat att barnen i kommunen påverkas av att olika stadsdelar har olika förutsättningar. Exempelvis saknas basala funktioner såsom en kommunal lekplats eller andra aktivitetsytor i en del stadsdelar. Nämnden menar att utsatta områdens offentliga miljöer samt gång- och cykelvägar till och inom dessa områden bör ges särskild prioritet i planarbetet.

● Mål B – Föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets första fem levnadsår

Föräldrar och vårdnadshavare i Södertälje behöver få rätt förutsättningar i sitt föräldraskap. Föräldrastöd bör både erbjudas generellt till samtliga föräldrar/vårdnadshavare och riktat till föräldrar/vårdnadshavare med barn som har någon beteendeproblematik eller funktionsnedsättning. Föräldrastödet i Södertälje behöver samordnas mellan berörda nämnder för att få en helhetsbild av vilket stöd som finns idag och vad som behöver utvecklas. Utbildningsnämndens verksamheter kan främst användas som arenor för informationsspridning men även för att anordna föräldrastödsutbildningar. Det våldsförebyggande arbetet behöver integreras i det kommunala föräldrastödet och i skolans sex- och samlevnadsundervisning. Regionen är en avgörande samarbetspartner när det gäller familjecentraler då centralerna är en samverkansform mellan kommun och region. När det gäller föräldrastöd kan kommunen erbjuda detta utan samverkan med regionen.

Samordningsansvar
Socialnämnden

Medansvarig
Kommunstyrelsen

Berörda av målet
Kommundels-
nämnderna
Omsorgsnämnden
Stadsbyggnads-
nämnden
Tekniska nämnden
Utbildningsnämnden

MÅTT PÅ TRENDEN ↗

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Antal utbildningsinsatser och antal deltagare i grupper och utbildningar	Socialkontoret	2021: Familjecentralen hade 4 olika typer av grupper plus 4 tematräffar (det vill säga ett informationstillfälle per tema). 95 träffar och 96 deltagare totalt. Nyckeln erbjöd 13 grupper av olika slag. 2022 ¹ : Geneta familjecentral: 6 gruppstarter för föräldrar samt tematräffar. Totalt 65 grupptillfällen med 421 besök. Hovsjö familjecentral: 1 gruppstart för föräldrar med 6 träffar och 14 besök. Totalt 132 träffar för föräldrar med 756 besök. Nyckeln: 5 gruppstarter för föräldrar. Totalt 61 träffar och 321 besök. 5 gruppstarter för barn. Totalt 47 träffar och 149 besök. Totalt 64 träffar för barn/ungdomar och 521 besök. Föräldrar har kunnat gå sju olika typer av föräldragrupper samt ett tjugotal tematräffar på olika teman. Barn har kunnat gå två olika (för barn med föräldrar som separerat/är i vårdnadstvist samt barn med föräldrar med psykisk ohälsa och/eller missbruk).	X
Antal familjer som deltar i hembesöksprogrammet	Socialkontoret	2021: 50 barn har ingått i HB-programmet med hembesök 1. 2022: 52 barn har ingått i HB-programmet med hembesök 1. Fler familjer har fått besök men dessa barn har fötts 2021.	↗
Andel nöjda deltagare	Socialkontoret	2021: Nyckeln har 9,22 i skattad nöjdhet (baserat på en 10-gradig skala). Uppföljning av programmet Komet gav 4,9 (ungdom) och 5 (barn), på en femgradig skala. Familjecentralen har 97 % som är nöjda eller mycket nöjda i nöjdhetsenkät. 2022 ² : Förebyggande enheten har 97 % nöjdhet i sammanslagen brukarenkät för hela enheten med två mät månader (maj samt november). Avser Familjecentral, Nyckeln, Familjerådgivning, Fältare och Ungdomsmottagning.	X

1 Resultatet har specificerats mer än i uppföljningen av social hållbarhet 2021, vilket gör det svårt att jämföra resultaten
2 Eftersom andelen nöjda deltagare inte har utvärderats på samma sätt 2022 som 2021 går det inte att jämföra resultaten.

Socialnämndens främsta arbete för att uppnå målet är att utveckla och utöka familjecentralernas arbete och deras utbud. I början av 2022 fanns det en familjecentral i Geneta och i november 2022 öppnades en ny familjecentral i Hovsjö. Under hösten 2022 har kommunstyrelsen via kommunikationsavdelningen regelbundet kommunicerat om familjecentralen, dess framväxande och det stöd som den erbjuder familjer. Kommunikationsavdelningen har också uppdaterat informationen på webben kring vilka typer av föräldrastöd som finns.

Familjecentralerna verkar i områden som har identifierats som särskilt utsatta och där deltagandet i insatser är lågt. Familjecentralerna riktar sig till alla barn och föräldrar och erbjuder generella insatser som inte är beslutade av socialtjänsten. Exempelvis erbjuds öppen förskola, samtal med kurator, gruppverksamhet och öppna föräldraskapsutbildningar. De föräldragrupper som erbjuds på familjecentralerna är Föräldraskap i Sverige (Fös), Alla barn i centrum (ABC), spädbarnsmassage, Trygghetscirkeln samt tematräffar på olika teman utifrån kartlagda behov.

Föräldragrupperna har flera syften såsom att verka integrerande, relationsstärkande, utbildande, stärkande och nätverkande.

Under början av 2022 pågick fortfarande covid-19 pandemin och Folkhälsomyndighetens rekommendationer och rådande restriktioner påverkade de öppna verksamheterna. Under 2022 har arbetet dessutom försvårats av perioder med förhöjd risk för smitta av RS-virus. Under perioder har familjecentralerna därför haft ett begränsat antal besökare och har inte kunnat ta emot de minsta barnen. Det innebär att verksamheten har haft svårare att nå familjer som annars brukar komma. Verksamheten har inte heller i samma utsträckning kunnat arbeta utåtriktat mot familjer med de yngsta barnen.

Nyckeln är en verksamhet som bedriver arbete riktat till familjer utan biståndsbeslut, så kallade råd och stödinsatser. Verksamheten erbjuder stöd till föräldrar genom föräldrastödsprogram, bland annat BiFF (Barn i föräldrars fokus, Komet och ABC (i samverkan med familjecentralerna).

Nyckeln erbjuder även stöd i form av gruppverksamheter för barn med gemensamma riskfaktorer, barn med föräldrar som lider av psykisk ohälsa eller missbruk samt barn med föräldrar i vårdnadstvist. Nyckeln erbjuder dessutom stöd till enskilda familjer i form av råd och stödsamtal. Under året har kommunikationsavdelningen regelbundet kommunicerat om Nyckelns föräldrautbildningar och föräldraskapsstöd.

Verksamheten använder brukarenkäter för att veta hur insatsen upplevs av deltagarna. Verksamheterna deltar också i forskningsprojekt avseende Komet och ABC. Undersökningarna visar på goda resultat och en god hälsoekonomisk effekt av de insatser som erbjuds via Nyckeln. Det finns planer på att utveckla nya metoder för att kunna följa upp om deltagare blir aktuella hos myndighet eller inte efter kontakt med Nyckeln.

Fler kvinnor än män söker sig till den öppna verksamheten på familjecentralerna och beviljas insatser genom socialtjänsten. Satsningar har därför gjorts för att nå fler män. Exempelvis kommer en pappagrupp att starta på familjecentralen i Hovsjö med teman som tagits fram i samråd med de män som har besökt verksamheten. Socialnämnden har även uppmärksammat att fler flickor än pojkar deltar i öppna eller riktade insatser som exempelvis gruppverksamheter på Nyckeln och Barnahus.

Socialnämnden bedriver ett utvecklingsarbete för att arbeta mer medvetet med jämställdhetsfrågor och tillgänglighetsfrågor i syfte att nå personer som idag inte besöker verksamheterna. Exempel på insatser är utbildning av personal och utdelning av brukarenkäter för att bättre kunna anpassa verksamheterna efter behoven.

Socialnämnden bedriver ett löpande motivationsarbete gentemot deltagare på öppna förskolan i syfte att få fler i sysselsättning, bland annat genom att erbjuda språkträning. I gruppverksamheten informeras föräldrar om barns rättigheter, behov och utveckling, jämställdhetsfrågor och jämlikhetsfrågor. Genom de insatser som har erbjudits har medborgare fått möjlighet att reflektera över och diskutera jämställdhetsfrågor utifrån

de jämställdhetspolitiska målen. Nämnden beskriver att många föräldrar inte har haft något annat forum för att få information om och diskutera dessa frågor.

I syfte att nå familjer som annars inte deltar i socialtjänstens verksamheter startades ett projekt under hösten 2022 som innebär att Nyckelns verksamhet flyttar ut till två pilotskolor för att bedriva riktat och uppsökande arbete mot familjer med barn i förskoleklass. Projektet kommer att fortsätta utvecklas och utvärderas under 2023.

Socialnämnden arbetar med att stärka skyddsfaktorer och kompensera för riskfaktorer. De riskfaktorer som verksamheterna i huvudsak arbetar med är barn till föräldrar i vårdnadstvist, barn till förälder/föräldrar med psykisk ohälsa och/eller missbruk samt barn som bor i socialt utsatta områden. Barn och unga som är utsatta för våld och unga som är utsatta för våld i nära relation är viktiga målgrupper i kommunen.

De bedömningar som ligger till grund för vilken insats som erbjuds det enskilda barnet eller föräldern/familjen bygger på BBiC (Barnet behov i centrum) och görs av socialsekreterare. De insatser som erbjuds är framtagna utifrån evidens och forskning och utifrån medborgares behov som grupp, det vill säga utifrån vad gruppen våldsutsatta barn behöver. Socialnämnden har i arbetet med barn och familjer ett väl etablerat arbetssätt för att göra barn delaktiga.

Den nya familjecentralen är ett positivt exempel på hur tillgängligheten kan ökas så att insatserna kan nå ut till fler kommuninvånare. Detsamma gäller projektet avseende familjestödare i förskoleklass. Utmaningen framåt är att nå så många som möjligt med de resurser som finns och att uppmärksamma de barn och familjer som har störst behov och får mest utväxling av stödet. Socialnämnden bedriver ett långsiktigt arbete med att ändra medborgarnas syn på att ta emot stöd av socialtjänsten, så att fler ska söka upp och ta del av det stöd som erbjuds.

Målområde 2: Utbildning och arbete

Det finns ett starkt samband mellan hälsa och lärande. Goda skolresultat ger bättre hälsa och en god hälsa bidrar till bättre skolresultat. Högutbildade har som grupp bättre hälsa än lågutbildade. Livsvillkor och levnadsvanor av betydelse för hälsan uppvisar samma mönster. Det finns ett starkt samband mellan låga betygsresultat i årskurs 9, ofullständiga gymnasiestudier, sjuklighet under grundskoletiden och låg utbildningsnivå som ung vuxen. Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Förutsättningen för en jämlik hälsa är att utbildningen utformas så att skolan bidrar till alla barns lärande och utveckling, oberoende av deras individuella förutsättningar, föräldrarnas bakgrund och utbildningsnivå.

Forskningen om sambanden mellan arbete, arbetslöshet och hälsa är omfattande. Exempelvis finns studier som pekar på att arbetslöshet ökar risken för hjärt- och kärlsjukdomar, psykisk ohälsa, ohälsosamma levnadsvanor och dödlighet. I regel har människor som arbetar bättre hälsa än de som saknar ett arbete, men det beror inte alltid på att arbete i sig är hälsosamt. Att arbeta förutsätter en rimligt god hälsa och de som har sämre hälsa kan inte alltid få ett arbete. Arbetsförmedlingen identifierar tre grupper som särskilt utsatta på arbetsmarknaden: personer som saknar gymnasieutbildning, utomeuropeiskt födda samt personer med funktionsnedsättningar som ger nedsatt arbetsförmåga.

Delmål, Agenda 2030:

- 4.1 Avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet
- 4.2 Lika tillgång till förskola av god kvalitet
- 4.3 Lika tillgång till yrkesutbildning och högre utbildning av god kvalitet
- 4.4 Öka antalet personer med färdigheter för ekonomisk trygghet
- 8.5 Full sysselsättning och anständiga arbetsvillkor med lika lön för alla
- 8.6 Främja ungas anställning, utbildning och praktik

● Mål C – Alla barn ska ha tillgång till förskoleverksamhet med hög kvalitet på lika villkor

Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Den ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Södertälje kommun behöver fortsätta det långsiktiga arbetet med att vara en attraktiv arbetsgivare. Fler förskollärare, lärare och skolledare behöver söka sig till kommunen och fler behöver stanna. Övergången mellan skola och förskola är en viktig del i barns utveckling och sociala färdigheter. Kommunen behöver säkerställa att den övergången går till på ett så smidigt sätt som möjligt. Planeringen av nya förskolor och skolor (samt utvecklingen av befintliga) måste finnas med tidigt i stadsplaneringen. Både för att säkerställa att nya förskolor och skolor placeras och utformas på ett bra sätt, nära där människor lever och bor, och för att utbyggnadstakten för bostäder, förskolor och skolor följer varandra. Både inomhus- och utomhusmiljön på förskolan påverkar barnens hälsa. Kommunen bör ta ett helhetsgrepp kring kvaliteten på förskolornas utomhusmiljö. Storleken på gårdarna behöver anpassas utifrån omgivningens miljö såsom närhet till eller avsaknad av närhet till parkmiljö och natur. För att möjliggöra det krävs en god samverkan inom hela kommunorganisationen och med de kommunala bolagen.

Samordningsansvar
Utbildningsnämnden

Medansvariga
Kommundels-
nämnderna
Kultur- och fritids-
nämnden
Stadsbyggnads-
nämnden
Telge Fastigheter
Tekniska nämnden

MÅTT PÅ TRENDEN →

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Nöjd medborgarindex förskolan	Kolada	2019: I SCB:s medborgarundersökning fick förskolan i Södertälje 54 på en skala mellan 0–100. Genomsnittet i Stockholms län är 63. 2021: I SCB:s medborgarundersökning svarade 75,3 % "mycket eller ganska bra" på frågan "Hur tycker du att förskolan fungerar i din kommun?" ⁵	X
Personal i förskola med förskolelärarlegitimation	Kolada	2020: 34 % 2021: 36 %	↗
Inskrivna barn per årsarbetare i den kommunala verksamheten	Kolada	2020: 5,5 barn per årsarbetare 2021: 5,5 barn per årsarbetare	→
Andel barn 1–5 år som är inskrivna i förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg. Andel barn 3–5 år som är inskrivna i förskola. ⁶	Kolada	2020: I åldern 1–5 år var 84,5 % inskrivna i förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg i kommunen. I åldersgruppen 3–5 år var 95,1 % av barnen i Södertälje inskrivna i förskola. 2021: I åldersgruppen 1–5 år var 83,5 % av barnen inskrivna i förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg. I åldersgruppen 3–5 år var 95 % inskrivna i förskolan.	↘
Kvaliteten på förskolornas utemiljö	Kommunens egna statistik	2021: Det finns inget resultat för indikatorn. 2022: Det finns inget resultat för indikatorn. Utifrån den särskilda satsningen på trygghet, hållbarhet och tillgänglighet har upprustning av utemiljön, förbättringar av belysning och stängsel skett på flertalet för- och grundskolor under 2022. Arbetet med att förbättra verksamhetens utemiljöer fortsätter även kommande år.	X

5 SCB gjorde om medborgarundersökningen 2021 vilket bland annat innebär att svaren redovisas som andelar (%) istället för att redovisas som ett index. Det innebär att det nya och det tidigare resultatet inte är jämförbara.

6 Indikatorn har omformulerats för att stämma överens med de indikatorer som redovisas i Kolada.

Medborgarundersökningens nya utformning gör att det inte går att jämföra medborgarnas nöjdhet med förskolan med tidigare resultat. Dock har förskolan en egen brukarenkät som årligen besvaras av vårdnadshavare till 4-åringarna i förskolan. I enkäten har nöjdheten ökat till 96,3 % positiva svar jämfört med 93,8 % året innan. Positivt är även att andelen medarbetare med förskollärlärolegitimation fortsätter att öka, vilket betyder att Södertäljes attraktivitet som skolkommun fortsatt är god.

Under de senaste åren har pandemin lett till en ökad frånvaro bland inskrivna barn i förskolan och till att något färre barn börjat i förskolan, vilket syns i inskrivningsgraden för åldern 1–5 år. Utbildningsnämnden ser dock att trycket på förskoleplatserna är stort i början av 2023 och bedömer att inskrivningsgraden kommer att öka igen kommande år. En stor andel av barnen i åldern 3–5 år i Södertälje går i förskolan (95 %). För denna indikator har Södertälje kommun fortsatt ett bättre resultat än genomsnittet i Stockholms län (93,5 %).

Verksamhetens systematiska kvalitetsarbete (SKA) syftar till att ständigt förbättra verksamhetens kvalitet och likvärdighet. Tack vare att utbildningsnämnden har arbetat med kvalitetsarbetet under lång tid har likvärdigheten inom kommunens förskolor ökat.

När det gäller den ökande andelen med förskollärolegitimation i verksamheten har utbildningsnämnden de senaste åren gjort insatser för att öka Södertäljes attraktivitet som skolkommun. Det handlar om det systematiska kvalitetsarbetet, om att medarbetarna får möjlighet till kompetensutveckling och att nyanställda får en genomtänkt introduktion och möjlighet till mentor. Dessa insatser gäller inte enbart år 2022 utan pågår kontinuerligt.

Ett gott exempel från utbildningsnämndens arbete med målet år 2022 kommer från förskolans ledningsgrupp (verksamhetschef, rektorer och enhetschefer), som under de senaste åren har utvecklat en delande och lärande kultur där framgångar och goda exempel likväl som utmaningar och problem blir en del av det kollegiala lärandet. Hela ledningsgruppen tar nu ett stort ansvar för att förskoleverksamheten i hela kommunen ska vara likvärdig, vilket även sprider sig utåt i

organisationen. Under 2022 påbörjade exempelvis ledningsgruppen ett utvecklingsarbete kring pojkar och hederskultur.

Ett annat gott exempel från verksamheten är kultur- och fritidsnämndens arbete med att erbjuda förskoleklasser möjlighet till kulturupplevelser inom ramen för kultur i skolan och förskolan. En sådan kulturupplevelse erbjuds av Torekällberget som under 2022 tog emot över 100 skol- och förskolegrupper för att förmedla fakta om historien och ge barnen möjlighet till insikt och reflektion om hur livsvillkor har förändrats över tid. Andra kulturupplevelser som erbjuds är inom ramen för Stadscenens program. Under 2022 hölls 126 föreställningar för totalt 7518 förskole- och skolbarn. Verksamheten är pedagogiskt utformad och syftar till att lära barnen att det finns olika sätt att uttrycka sig. Ett jämställdhetsperspektiv beaktas i valet av program med målet att få ett mångfacetterat, perspektivväckande och ibland utmanande innehåll för att låta barnen diskutera svåra frågor, vidga perspektiven och utmana fördomar och normer. Syftet är att barnen ska få möta diversifierade perspektiv och infallsvinklar på exempelvis jämställdhetsfrågor på ett lekfullt och spännande sätt.

Ytterligare ett gott exempel på hur kvaliteten i förskoleverksamheten främjas är samarbetet mellan kommunens förskolor och biblioteken. Södertälje stadsbibliotek har ett förskolebibliotek med böcker som är speciellt utvalda för förskolorna. Syftet är att stödja pedagogernas arbete med språkinläring och läsfrämjande aktiviteter.

Kultur- och fritidsnämnden bedömer att ökade resurser behövs för att fler barn ska kunna erbjudas att ta del av kommunens kulturutbud, både inom ramen för Torekällberget, Stadscenen och bibliotekens verksamhet.

Stadsbyggnadsnämnden verkar för att alla detaljplaner för förskolor ska säkerställa en tillräcklig yta utifrån Boverkets rekommendationer. Nämnden strävar också efter att spara träd för att säkerställa tillräcklig skugga, motverka värmeöar och främja naturmark. Nämnden eftersträvar att placera förskolor i närhet till natur eller parker, kollektivtrafik och goda cykelstråk. Nämnden upplever dock att det har blivit svårare att tillgodose tillräcklig friyta och goda

ljudmiljöer vid förtätning, samt att kommunens tidigare tillämpning av 45 kvm friyta per barn ofta får stå tillbaka för Boverkets rekommendation om minst 40 kvm. Nämnden framhåller att det är viktigt att säkerställa tillräckliga ytor för framtida förskoleutbyggnad.

Stadsbyggnadsnämnden beaktar jämställdhetsperspektivet genom en strävan att placera förskolor nära kollektivtrafik, cykelbanor och dagligvaruhandel, vilket gynnar kvinnor som i högre grad än män väljer buss och cykel som transportmedel och generellt tar ett större ansvar för hämtning, lämnning och matinköp.

Stadsbyggnadsnämnden beaktar barnrättsperspektivet genom att bland annat använda en barnchecklista när detaljplaner och program tas fram. Nämnden poängterar att barn som bor i socioekonomiskt svagare områden i mindre utsträckning tar del av förskoleverksamhet. För att säkerställa att alla barn ges tillgång till förskoleverksamhet på lika villkor menar nämnden att särskilda insatser kan behövas i socioekonomiskt svagare områden.

Skillnader mellan pojkar och flickor uppmärksammas tydligt i förskolan och är ett pågående utvecklingsarbete inom ramen för förskolans systematiska kvalitetsarbete. Sedan ett antal år tillbaka är förskolans journaler uppdelade mellan pojkar och flickor. Förskolan i Södertälje har därmed möjlighet att utvärdera verksamhetens måluppfyllelse utifrån ett könsperspektiv. Den senaste utvärderingen visade att skillnaden mellan pojkar och flickor i förskolan har fortsatt att öka till pojkarnas nackdel. I förskolans plan för systematiskt kvalitetsarbete för läsåret 2022/2023 finns därför ett särskilt fokus på att höja måluppfyllelsen för pojkar. Med de insatser som vidtas både under 2023 och åren framöver

är målet att verksamhetens måluppfyllelse för pojkar ska öka så att skillnaderna mellan könen jämnas ut.

Utbildningsnämnden menar att det är en utmaning att ge barn i behov av särskilt stöd sina rättigheter tillgodosedda. Arbetet som behövs för att organisera och leverera den verksamhet som krävs är resurskrävande och kan vara en utmaning för verksamheten. Särskilt utmanande har detta blivit de senaste åren då antalet barn i behov av särskilt stöd har ökat inom förskolan, vilket kräver olika typer av avvägningar och prioriteringar.

Barns erfarenheter, tankar och åsikter tillvaratas fortlöpande i förskoleverksamheten. Det kan handla om att barnen får göra egna val, att barnen får rösta, att göra barnintervjuer och att gå trygghetspromenader. I en del beslut kan inte barnens tankar och åsikter inhämtas. I de fallen väger förskolepersonalen och förskolornas chefer in barnperspektivet och vad som blir bäst för barnen utifrån de förändringar och val som ska göras.

Utbildningsnämnden bedömer att det systematiska kvalitetsarbetet behöver fortsätta att utvecklas i syfte att främja verksamhetens kvalitet och likvärdighet. De senaste årens framgångsrika arbete med rekrytering av förskollärare behöver också fortsätta. Nämnden bedömer att en anledning till att Södertäljes attraktivitet som skolkommun har ökat är de tydliga strukturerna som finns i det systematiska kvalitetsarbetet. Vidare menar nämnden att tillgången till och nöjdheten med förskolan skulle gynnas av att kommunen lyckas skapa fler förskoleplatser i eller i större närhet till de boendeområden i Södertälje där antalet barn och efterfrågan på förskoleplatser ökar.

● Mål D – Den hälsofrämjande och trygga skolgången ska öka

Kommunen bör stärka arbetet med elevhälsan för att tidigt upptäcka barn med risk för negativ utveckling. Genom att stärka barns och ungas skolresultat, uppmärksamma skolfrånvaro och elever som behöver särskilt stöd, ges barnen bättre framtida möjligheter på arbetsmarknaden och förutsättningar för en god hälsa. Fritidsgårdarnas verksamhet som är baserad på icke formellt lärande, goda gemenskaper samt är en arena för miljöer som inspirerar till lustfyllt lärande kompletterar det formella och informella lärandet och kan därmed bidra till en mer hälsofrämjande skolgång. Liksom i förskolan är grundskolans utemiljö av stor vikt för barn och ungas hälsa och prestation i skolan. Kommunen bör, precis som för förskolorna, ta ett helhetsgrepp kring kvaliteten på skolornas utomhusmiljö där storleken på gårdarna behöver anpassas utifrån omgivningens miljö såsom närhet till eller avsaknad av närhet till parkmiljö och natur. För att möjliggöra det krävs en god samverkan inom hela kommunorganisationen och med de kommunala bolagen.

Samordningsansvar
Utbildningsnämnden

Medansvariga
Kommundels-
nämnderna
Kultur- och fritids-
nämnden
Socialnämnden
Stadsbyggnads-
nämnden
Tekniska nämnden
Telge Fastigheter

Berörda av målet
Miljönämnden
Omsorgsnämnden

MÅTT PÅ TRENDEN ↗

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Andelen elever i åk 5 och 9 som känner sig trygga i skolan	Kolada Skolinspektionen	2020 ⁷ : Åk 5: 83,6 % positiva svar Åk 9: 75,1 % positiva svar 2022 ⁸ : Åk 5: 76,0 % positiva svar Åk 8: 76,9 % positiva svar	X
Elevers upplevda lärande och trygghet i åk 2, 5 och 8	Elevenkäten	2021: 79 % av eleverna i åk 2, 86 % av eleverna i åk 5 och 89 % av eleverna i åk 8 uppger att de är trygga i skolan. 2022: 88,9 % av eleverna i åk 2, 88,6 % av eleverna i åk 5 och 89,5 % av eleverna i åk 8 uppger att de är trygga i skolan.	ÅK 2 ↗ ÅK 5 ↗ ÅK 8 ↗
Frånvarostatistik	Skolans egna statistik	2021: Höstterminen 2021 varierade den totala frånvaron på skolnivå mellan 10–18 %. Den giltiga frånvaron låg mellan 9–16 % och den ogiltiga frånvaron låg mellan 0–3 %. 2022: Höstterminen 2022 varierade den totala frånvaron på skolnivå mellan 7–14 %. Den giltiga frånvaron låg mellan 7–12 % och den ogiltiga frånvaron låg mellan 0–3 %.	Total ↗ Giltig ↗ Ogiltig →
Upplevd trygghet och mående åk 4–6, 7–9 samt åk 1–3 på gymnasiet	Elevhälsans elevenkät	2021: Åk 4–6: 92 % känner sig alltid/ofta trygg på skolan och 89 % mår mycket bra/bra. Åk 7–9: 96 % känner sig alltid/ofta trygg på skolan och 83 % mår mycket bra/bra. Åk 1–3 gy: 94 % känner sig alltid/ofta trygg på skolan och 76 % mår mycket bra/bra. 2022: Åk 4–6: 93 % känner sig alltid/ofta trygg i skolan och 90 % mår mycket bra/bra. Åk 7–9: 93 % känner sig alltid/ofta trygg i skolan och 79 % mår bra/mycket bra. Åk 1–3 i gy: 97 % känner sig alltid/ofta trygg på skolan och 85 % mår mycket bra/bra.	ÅK 4-6 ↗ ÅK 7-9 ↘ *ÅK 1-3 ↗ (*gymnasiet)
Andel barn och unga som går/cyklar till skolan	Kommunens egna statistik	2021: Finns inget resultat för indikatorn. 2022: Finns inget resultat för indikatorn	X

7 Resultatet för år 2020 avser enbart elever i kommunala skolor. Eleverna har fått ta ställning till påståendet "Jag känner mig trygg i skolan".

8 Skolinspektionen har gjort vissa förändringar i skolenkäten 2022 som gör att resultatet inte är jämförbart med 2021. Respondentgruppen har bytts ut från åk 9 till åk 8 och påståendena har bytts ut till öppna frågor. Eleverna har fått svara på frågan "Känner du dig trygg i skolan?".

9 I uppföljningen 2021 redovisades siffrorna som ett snitt. För att resultaten 2021 och 2022 ska gå att jämföra har resultatet från 2021 ändrats så att det redovisas som ett intervall.

Södertälje kommuns elevenkät som genomförs en gång om året har en hög svarsfrekvens på 85 % och ger ett pålitligt resultat som utbildningsnämnden kan använda i sitt utvecklingsarbete. I elevenkäten 2022 är det jämfört med 2021 en större andel elever i årskurs 2, 5 och 8 som uppger sig vara trygga i skolan. I elevhälsans elevenkät har tryggheten och måendet ökat i låg- och mellanstadiet men minskat i högstadiet.

Skolorna har utvecklat det trygghetsskapande arbetet under året, både på en kommunövergripande nivå och på enhetsnivå. Exempelvis har grundskolan i samarbete med resurscentrum och det specialpedagogiska teamet (tidigare närvaroteamet) arbetat aktivt för att ge skolor stöd i arbetet med elever med hög frånvaro. Ett integrerat elevhälsoarbete på skolorna ger elever med hög frånvaro goda förutsättningar att komma tillbaka till skolan.

Under 2022 har utbildningsnämnden implementerat ett nytt system för att anmäla och utreda kränkingsanmälningar. Detta har kompletterats med utbildningar och nätverksträffar där medarbetare har fått bredare kunskap om hur en kränkingsanmälan ska utredas.

Under 2022 har ett utvecklingsarbete av de "kommunala övergripande särskilda undervisningsgrupperna", KÖSU, påbörjats. Som följd av det kan utbildningsnämnden se att ett mer strukturerat och systematiskt arbetssätt har införts. Exempelvis arbetar elevhälsan mer integrerat med KÖSU, vilket skapar ett främjande nätverk kring eleverna. Skolorna har enskilda skolledningsmöten kopplat till grupperna. Platserna till KÖSU finansieras numera centralt och är därmed inte längre varje skolas ansvar.

Utbildningsnämnden har under 2022 arbetat vidare med klassrumsmaterialet Bråka smartare, som behandlar olika teman inom konflikthantering. Inom ramen för arbetet har vårdnadshavare bjudits in till föreläsningar. Dessutom har familjestödsprogrammet En frisk skolstart införts i syfte att främja hälsa hos elever och deras vårdnadshavare.

Utbildningsnämnden har under 2022 reviderat elevhälsoplanen, vilket har gett en tydligare bild av roller och ansvar. Nämnden har haft kompetensutvecklingsdagar med skolornas

hela elevhälsoteam, där bland annat ett samarbete med socialtjänsten har initierats. Syftet med samarbetet är att genom strukturerad samverkan och på individnivå skapa goda förutsättningar för en fungerande skolgång och en gynnsam hemmiljö och därmed minska risken för att unga människor hamnar i olika typer av utanförskap.

En annan samverkansform som bidrar till målet är SSPF som står för skola, fältare, fritidsgård och polis. Dessa grupper finns i dag på 16 skolor. Grupperna består i de flesta fall av fältassistent, skolkurator, biträdande rektor, representant från fritidsgårdarna, polis samt sjuksköterska. Fältassistenterna arbetar på de arenor där barn och unga finns, exempelvis dagtid i anslutning till skolor. Under 2022 har fältassistenterna genomfört klassbesök och enskilda samtal med elever.

Fritidshemmet har under 2022 bedrivit ett utvecklingsarbete som bland annat har omfattat att skapa styrda och planerade aktiviteter på raster. Ung fritid har besökt högstadieskolor för att skapa relationer med eleverna och bidra till trygga raster. Kultur- och fritidsnämnden har i samarbete med utbildningsnämndens gett föreningen Idrott Utan Gränser möjlighet att ha verksamhet på utvalda skolor. Föreningen har stöttat idrottslärarna på idrottslektioner samt haft rastaktiviteter.

Stadsbyggnadsnämnden bidrar till målet om en hälsosam skolgång genom att förbättra tillgången till gång- och cykelvägar som gör att andelen hållbara resor till skolorna kan öka. En följd är att jämställdhetsarbetet främjas, eftersom kvinnor i högre grad än män cyklar eller går för att hämta och lämna barn i skolan. Barn som får skjuts på cykel eller själva får cykla bredvid sin förälder blir också trafikvana i tidig ålder. Nämnden menar dock att det fortfarande finns ett stort fokus på bilen som huvudsakligt transportmedel, vilket framgår av de parkeringstal som råder i kommunen. Nämnden efterfrågar beslut som möjliggör för kommunen att pröva nya metoder för att främja ett mer hälsosamt och hållbart resande och menar att det finns många goda exempel från andra kommuner att inspireras av.

Utbildningsnämnden kan redovisa all skolstatistik, exempelvis kopplat till resultat, från-

varo och svar i elevenkäten, uppdelat efter kön. Utifrån en analys av statistiken kan riktade insatser kopplas på och skolorna kan påverka i ett tidigt skede. Medarbetarna i skolan har fått ta del av kompetensutveckling med fokus på hur skolan kan arbeta för att minska skillnaderna mellan flickor och pojkars prestationer. År 2022 anordnade grundskolan dessutom en kompetensutvecklingsdag, KUL22-Kompetens och lärande, för samtliga lärare i den kommunala grundskolan. Fokus var på den nya läroplanen och normer och värden med inslag av hederskultur.

Ett aktivt jämställdhetsarbete pågår också inom ramen för fritidsgårdarnas verksamhet, med fokus på att öka flickors deltagande i Ung fritid. Arbetet handlar både om att skapa välkommande miljöer för alla ungdomar och att göra satsningar med aktiviteter som är riktade enbart till tjejer.

I enlighet med läroplanen ska verksamheten spegla de värden och rättigheter som uttrycks i barnkonventionen. I skolan innebär det bland annat att alla aktiviteter utgår från elevens bästa och att varje barn erbjuds bästa möjliga förhållanden. Ett exempel är att grundsär- och grundskolans verksamhet varje år analyseras utifrån ett likvärdighetsperspektiv, vilket innebär att verksamheten ska vara likvärdig oavsett barnens behov och förutsättningar. Analyserna genomförs både övergripande och för varje enskild skola.

Utöver detta bedrivs ett likabehandlingsarbete i skolornas planer mot diskriminering och annan kränkande behandling. Fokus i detta arbete är främjande och förebyggande åtgärder utifrån diskrimineringsgrunderna.

● Mål E – Sysselsättningen bland kommunens invånare ska öka

Kommunernas verksamhet är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad, genom bland annat utbildning, aktivitetsansvaret för ungdomar och samverkan med Arbetsförmedlingen om integrationen av nyanlända invandrare. Det är av vikt med en samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna kring den kommunala vuxenutbildningen för att motivera och vägleda personer med kort utbildning att vidareutbilda sig. Kommunen kan även inleda samarbeten med det lokala näringslivet, och i rollen som arbetsgivare har kommuner och regioner en viktig roll i rekryteringen av medarbetare. Andra viktiga aktörer är idéburen sektor och sociala företag, som arbetar för att integrera människor på arbetsmarknaden. För att det ska vara möjligt att arbeta och delta i olika former av insatser behövs satsningar på hälsa och psykosocialt stöd för nyanlända kvinnor och män. Koppling mellan hedersförtryck och etablering behöver uppmärksammas och kunskapen bland yrkesverksamma i kommunerna behöver öka. Att nyanlända utrikesfödda kvinnor kommer i sysselsättning är viktigt för att den enskilda individen ska bli ekonomiskt självständig och få makt över sitt eget liv. Personer med funktionsnedsättning är en annan utsatt grupp som många gånger hamnar utanför arbetsmarknaden. Kommunens arbetsplatser bör i större utsträckning anpassas utifrån individens enskilda behov.

Samordningsansvar
Socialnämnden
Kommunstyrelsen

Medansvariga
Utbildningsnämnden
Telge Tillväxt

Berörda av målet
Omsorgsnämnden
Kommundelsnämnderna

MÅTT PÅ TRENDEN ↗

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Andel invånare 17–24 år som varken studerar eller arbetar	Kolada	2020: 8,7 % (K 8,2 %, M 9,2 %) 2022: Ny statistik saknas.	X
Långtidsarbetslöshet bland kvinnor och män 25–64 år ¹⁰	Kolada	2021: 8,3% (K 9,3 %, M 7,3 %) 2022: 7,1 % (K 8,4 %, M 5,9 %)	↗
Andel kvinnor och män som lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera (status efter 90 dagar) ¹¹	Kolada	2020: 48 % (K 41 %, M 58 %) 2021: 52 % (K 45 %, M 62 %)	↗

Långtidsarbetslösheten i Södertälje har sjunkit något jämfört med 2021. Det gäller både för kvinnor och män. Dock har långtidsarbetslösheten bland kvinnor inte minskat i lika hög utsträckning vilket innebär att skillnaderna mellan könen har ökat. Jämfört med snittet i länet på 3,3 % är långtidsarbetslösheten i Södertälje fortsatt hög. Andelen som har lämnat etableringsuppdraget har ökat jämfört med 2020 och ligger högre än länssnittet på 47 %. En högre andel män än kvinnor har efter 90 dagar börjat studera eller arbeta.

¹⁰ Andel invånare som 25–64 år som varit öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd i minst sex månader.

¹¹ Etableringsuppdraget omfattar nyanlända flyktingar i arbetsför ålder samt nyanlända i åldern 18–19 år utan föräldrar i Sverige.

Socialnämnden har i verksamhetsplanen för 2022 fastställt egna mål och indikatorer inom målområdet. Nämnden mäter bland annat andel vuxna kommuninvånare med försörjningsstöd som inte har återaktualiserats ett år efter avslutat stöd. Andelen minskade från 90 % år 2021 till 86 % år 2022. Trots att en högre andel återaktualiserades för försörjningsstöd jämfört med år 2021 är resultatet bättre än riksgenomsnittet på 80 % och än länsnittet på 83 %.

Andel klienter inom arbetsmarknadsenheten som gick till arbete eller studier uppgick år 2022 till 23,5 % jämfört med 21 % året innan. Socialnämnden bedömer att ett ökat fokus på det sociala arbetet utifrån metodiken Supported Employment (SE) samt intern samverkan är viktiga påverkansfaktorer till det positiva resultatet. En god samverkan mellan resultatområdet arbete och försörjning och med externa parter som exempelvis Arbetsförmedlingen bedöms också vara av stor betydelse.

Arbetsmarknadsenhetens arbete har under 2022 omfattat ett pilotprojekt med rehabteam. Projektet startades i början av året med syfte att arbeta med två grupper av sjukskrivna personer. Den ena gruppen är sjukskrivna som inte har ett medicinskt rehabiliteringsbehov. Den andra gruppen är klienter för vilka livskvaliteten antas öka genom att den medicinska rehabiliteringen kompletteras med en social och arbetsinriktad rehabilitering. Socialnämnden bedömer att arbetet har resulterat i positiva stegförflyttningar för de klienter som har deltagit. Projektet kommer att bli en permanent verksamhet inom arbetsmarknadsenheten under 2023.

Samverkansprojektet ALIS där Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Stockholm och Södertälje kommun ingår har pågått sedan 2018. Projektet har gett goda resultat och socialnämnden ser vinster med att ta in arbetssättet i den ordinarie verksamheten. En framgångsfaktor för ALIS är att tröskeln för att få stöd är låg. Projektet är öppet för 18–25 åringar. Det är framför allt personer med låg utbildningsnivå som söker stöd genom projektet. Många är socialt utsatta. Andelen med tidigare och pågående våldsutsatthet är hög bland deltagarna.

Socialnämnden bedömer att den stora utmaningen framöver är den stigande inflationen som kan komma att påverka utvecklingen på arbetsmarknaden, vilken är nära sammankopplad med måluppfyllelsen.

Kommunstyrelsen arbetar mot målet genom näringslivsavdelningens uppdrag att ge bättre förutsättningar för kommunens företag och att stärka Södertäljes attraktivitet. Det görs exempelvis genom att näringslivsavdelningen bidrar till bättre förutsättningar för kommunens företag så att dessa kan växa och fler nya jobb skapas, vilket ger människor möjlighet att förbättra sina liv. En viktig målgrupp är kommuninvånare med utländsk bakgrund, inte sällan nyanlända kvinnor och män. Näringslivet och arbetsmarknaden efterfrågar denna resurs och i samverkan mellan näringsliv, kommun, utbildningsaktörer (kommunens och andra) och Arbetsförmedlingen kommer fler och fler Södertäljebor i arbete.

Telge Tillväxt arbetar med målet genom att anställa invånare mellan 18–29 år och utrikesfödda kvinnor i alla åldrar som varken studerar eller arbetar. Enligt ägardirektivet ska minst 150 personer från dessa målgrupper anställas varje år. År 2022 anställde Telge Tillväxt totalt 163 personer. 49 % av dessa var kvinnor.

En utvärdering som gjordes vid årsskiftet 2022/2023 visade att 71 % var kvar i sysselsättning ett år efter avslutad anställning hos Telge Tillväxt. Året innan var det 82 %. Telge Tillväxt bedömer att den lägre sysselsättningsgraden beror på en osäker arbetsmarknad samt att en ökande andel personer i målgruppen har psykisk ohälsa. För att nå en högre sysselsättningsgrad bedömer bolaget att det behövs fler samarbeten inom branscher som passar målgruppen utrikes födda kvinnor.

Ett gott exempel från år 2022 är att samarbetet mellan Telge Tillväxt och omsorgskontoret har utökats så att personer som är i behov av språkutvecklande insatser erbjuds lektioner i vårdsvenska inom ramen för anställningen hos Telge Tillväxt. Det är för tidigt för att utvärdera resultaten, men förhoppningen är att fler personer ska bli anställda inom omsorgskontoret när anställningen hos Telge Tillväxt avslutas.

År 2022 permanentades den pilot om att anställa 30 utrikes födda kvinnor som infördes 2021. Enligt ägardirektivet får Telge Tillväxt nu anställa upp till 50 utrikes födda kvinnor per år. Nytt för 2022 är också att bolaget har utökat sitt samarbete med Scania genom att matcha tio utrikes födda kvinnor per år till Scania för arbete inom montering i en utpräglad mansdominerad bransch. Bolaget arbetar också aktivt med att attrahera män till arbete inom omsorgen för att bidra till ökad jämställdhet i en kvinnodominerad bransch. Totalt anställdes tre män via Telge Tillväxt för arbete inom omsorgen år 2022.

Satsningarna på att anställa utrikes födda kvinnor gör att fler kvinnor får in en fot på arbetsmarknaden och ökar sina chanser till ekonomisk självständighet, vilket sannolikt bidrar till en mer jämställd arbetsfördelning i hemmet och till delat ansvar för barnen jämfört med om kvinnan inte jobbar. När kvinnor hittar ett sammanhang i arbetslivet påverkas sannolikt hälsan till det bättre. Telge Tillväxts arbete med att anställa utrikes födda kvinnor bidrar därmed till de nationella jämställdhetspolitiska delmålen om ekonomisk jämställdhet, obetalt hem- och omsorgsarbete och jämställd hälsa.

Insatser för att få unga mellan 16–19 år som saknar sysselsättning att studera eller arbeta faller inom det kommunala aktivitetsansvaret, KAA. Utbildningsnämnden erbjuder ungdomar möjlighet att påbörja studier på Morabergs

studiecentrum där ungdomarna erbjuds stöd i små grupper, intressestyrt lärande och praktikförlagda studier. Utbildningsnämnden bedömer att de ungdomar som är inskrivna hade varit utan sysselsättning utan insatserna och beskriver att det finns flera goda exempel på ungdomar som har tagit sina första betyg eller fått jobb efter stöttning via KAA.

Utbildningsnämnden efterfrågar ett tydligt mål om att alla elever ska gå ur grundskolan samt långsiktiga, strategiska beslut som styr mot målet. Nämnden framhåller också att kommunen behöver arbeta med hela kedjan från förskola till grundskola, gymnasium, Komvux och näringsliv för att kunna uppnå en fortsatt god målfyllelse.

Utbildningsnämnden arbetar aktivt med att säkerställa barns rättigheter inom ramen för KAA. Nämnden har alltid elevens bästa i fokus i planeringen av studier och praktik. Det handlar både om att lyssna in vad barnet vill men också om att lyfta blicken och se vad barnet behöver för att komma vidare, exempelvis för att bli behörig till vidare utbildning. Behovet vägs sedan mot tillgängliga resurser och barnets motivation. Nämnden arbetar ständigt med att involvera ungdomarna i de beslut som fattas. Det kan handla om att de får börja med ett ämne som de tycker är intressant eller att kommunen hittar en praktik som ligger inom deras intresseområde.

Målområde 3: Delaktighet, inflytande och tillit

Känna tillit till andra och att ha inflytande och delaktighet i samhället, i civilsamhället i olika sociala sammanhang är centrala resurser för att uppnå en god och jämlik hälsa. Brist på inflytande och möjligheter att påverka den egna livssituationen har ett starkt samband med ohälsa. Människans behov av delaktighet i samhället är grundläggande för välbefinnande och livskvalitet och därmed även för hälsa. Det finns många som inte känner sig delaktiga, upplever att de har låg social tillit och lågt inflytande, känner ett avstånd till de demokratiska institutionerna och röstar i lägre grad. Det gäller framförallt personer som befinner sig i en social utsatthet, har en funktionsnedsättning, lider av ohälsa eller bor i områden med socioekonomiska utmaningar. Människors möjligheter till inflytande och delaktighet inskränks också av diskriminering, våld och hot och andra former av kränkningar av individer och grupper.

Delmål, Agenda 2030:

- 5.1** Utrota diskriminering av kvinnor och flickor
- 10.2** Främja social, ekonomisk och politisk inkludering

● Mål F – Invånarnas inflytande, delaktighet och tillit ska öka i kommunen

Alla kommunens nämnder och bolag berörs av arbetet med att stärka medborgarnas möjligheter till inflytande, delaktighet och tillit. Kommunen behöver utveckla arbetssätt och metoder för att informera om valsystemet och om demokratins funktion. Alla medborgare som är röstberättigade ska förstå och känna förtroende för valproceduren. Alla kommuninvånare måste ha möjlighet att utveckla ett samhälls-engagemang och känna delaktighet i kommunens utveckling. Detta oavsett socioekonomisk bakgrund, kön, könsidentitet och/eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder, nationell minoritet eller geografisk hemvist. Det kommande arbetet med demokratiutveckling behöver ta hänsyn till dessa aspekter.

Samordningsansvar
Kommunstyrelsen

Medansvariga
Kultur- och fritidsnämnden
Utbildningsnämnden
Stadsbyggnadsnämnden
Tekniska nämnden

Berörda av målet
Kommundelsnämnderna
Miljönämnden
Omsorgsnämnden
Socialnämnden
Äldreomsorgsnämnden
Telge Bostäder/
Telge Hovsjö
Telge Fastigheter

MÅTT PÅ TRENDEN →

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Valdeltagande bland invånare i senaste kommunalvalet, regionvalet, riksdagsvalet, Europaparlamentsvalet	SCB och Kolada	<p>Kommunvalet 2018: Totalt 69,9 % (K 72 %, M 68 %) 2022: Totalt 63,4 %</p> <p>Regionvalet 2018: Totalt 69,4 % (K 72 %, M 67 %) 2022: Totalt 62,8 %</p> <p>Riksdagsvalet 2018: 77,5 % 2022: Totalt 70,6 %</p> <p>Europaparlamentsvalet 2019: Totalt 41 %</p>	↘
Andel invånare som uppger att de känner tillit till samhällsinstitutioner ¹	Folkhälsokollen	2018: Totalt 29,54 % (K 28,45 %, M 30,52 %) 2021: Totalt 34,74 % (K 37,15 %, M 32,72 %)	↗
Andel kvinnor och män 16–84 år med avsaknad av tillit till andra	Kolada	2021: Totalt 28 % (K 29 %, M 27 %) 2022: Totalt 40 % (K 38 %, M 41 %)	↘
Antal deltagartillfällen i idrottsföreningar bland flickor och pojkar 13–20 år	Kolada	2020: 21 tillfällen/invånare (F 13 tillfällen, P 29 tillfällen) 2021: 21 tillfällen/invånare (F 14 tillfällen, P 27 tillfällen)	→
Medborgarnas upplevelse av möjligheterna som kommunens invånare har att delta aktivt i arbetet med utveckling av kommunen (t.ex. medborgardialoger, samråd) ² .	SCB	2021: Mycket eller ganska dåligt 65 % (K 62 %, M 68 %) Mycket eller ganska bra 35 % (K 38 %, M 32 %) 2022: Ingen ny statistik finns för 2022 ³	X

1 Folkhälsokollen har ändrat vad som visas under indikatorn "tillit till institutioner". När uppföljningen av social hållbarhet togs fram avseende 2021 visades om de svarande hade stort förtroende för någon av institutionerna polisen, sjukvården eller riksdagen. Nu visas andel individer som uppger att de har ganska stort eller mycket stort förtroende för samtliga tre institutioner. Därför skiljer sig det resultat som redovisas för 2021 i denna uppföljning från det resultat som redovisades i uppföljningen av social hållbarhet 2021.

2 I Folkhälsostrategin och i uppföljningen av social hållbarhet 2021 användes indikatorn "Medborgarnas upplevelse av att kommunen möjliggör för dem att delta i kommunens utveckling ska öka (delaktighetsindex)". 2020 gjorde SCB om frågorna i medborgarundersökningen och delaktighetsindexet togs bort. Därav har indikatorn bytts ut till en ny, som ingår i den nya versionen av medborgarundersökningen.

3 Medborgarundersökningen genomförs nästa gång i Södertälje kommun 2023

Tabellen fortsätter på nästa sida.

Elevers upplevda delaktighet i åk 2, 5 och 8 ⁴	Elev-enkäten	2021: Eleverna fick ta ställning till påståendet: "Jag får vara med och bestämma över mitt skolarbete"
		<p>Åk 2: 52 % svarade ja</p> <p>Åk 5: 20 % svarade stämmer helt och hållet, 40 % svarade stämmer ganska bra</p> <p>Åk 8: 11 % svarade stämmer helt och hållet, 37 % svarade stämmer ganska bra</p>
		<p>2022: Eleverna fick ta ställning till påståendet: "I undervisningen får vi elever vara delaktiga t.ex. ha synpunkter på vilket sätt vi ska arbeta eller genom utvärderingar"</p> <p>Åk 2: 55,5 % svarade stämmer helt och hållet, 24,3 % svarade stämmer ganska bra</p> <p>Åk 5: 35,6 % svarade stämmer helt och hållet, 48 % svarade stämmer ganska bra</p> <p>Åk 8: 20,3 % svarade stämmer helt och hållet, 47,7 % svarade stämmer ganska bra</p>

X

Att medborgarna i Södertälje kommun har inflytande och är delaktiga är ett av de kommunövergripande mål som kommunfullmäktige i Södertälje har beslutat om. Det innebär att det är ett prioriterat och viktigt område för kommunen att arbeta med för att utveckla Södertälje på ett långsiktigt och hållbart sätt. Möjligheten till inflytande och delaktighet är nära kopplat till förtroende och tillit, vilket kommer till uttryck i folkhälsostrategins mål om att invånarnas inflytande, delaktighet och tillit ska öka i kommunen. Mycket av det dagliga arbete som ständigt bedrivs i kommunen bidrar till kommunfullmäktiges mål om inflytande och delaktighet och målet i folkhälsostrategin. Som exempel kan nämnas skolornas undervisning om demokrati och deltagande, medborgardialogerna om trygghetsfrågor som kommunen genomför tillsammans med polisen, samråden som genomförs med medborgare som tillhör den sverigefinska minoriteten, dialogerna som förs med företag och föreningar i kommunen,

arbetet för att säkerställa transparens kring kommunens hantering av skattemedel, arbetet mot korruption, mutor och jäv i den kommunala organisationen samt arbetet med att säkra att felaktiga utbetalningar av bidrag inte sker till privatpersoner eller föreningar.

Nedan följer några exempel på specifika aktiviteter som har genomförts under 2022 för att skapa möjlighet för delaktighet och inflytande och för att främja förtroende och tillit:

- Stadsbyggnadsnämnden och tekniska nämnden genomförde en medborgardialog i samband med framtagandet av landsbygdsstrategin.
- Överförmyndarnämnden genomförde en enkätundersökning med frågor till huvudmän och ställföreträdare om hur det fungerar att ha god man.
- Kommunstyrelsen genomförde ett samråd för barn som tillhör den sverigefinska minoriteten, bl.a. i form av "discosamråd".

4 Ej jämförbart resultat mellan 2021 och 2022 eftersom frågan som ställs till eleverna har ändrats

- Kommunala funktionshinderrådet tog fram en funktionshinderspolitisk strategi för kommunen samt en handlingsplan för funktionshinderfrågor. Styrdokumenten ska vägleda arbetet för jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning i Södertälje kommun.
- Kommunstyrelsen frågade barn och ungdomar vilka frågor de ville ställa till kommunens politiker inför de allmänna valen. De frågor som skickades in av förskolor, skolor, fritidsgårdar och enskilda barn/ungdomar låg till grund för en politisk debatt på Södertäljefestivalen.
- Europa Direkt Södertälje anordnade en demokratidag på Hagabergs folkhögskola, med fokus på ungdomars viktigaste frågor inför de allmänna valen.
- Valnämnden möjliggjorde för medborgarna att rösta i de allmänna valen. Utöver röstning i förtidsröstningslokaler och vallokaler möjliggjorde nämnden för röstning vid ett antal särskilda boenden och vid SIS ungdomshem i kommunen. Kommunikationen om möjligheten till ambulerande röstmottagning var mer omfattande än vid tidigare val.

Vissa av nämnderna upplevde att det fanns omständigheter som försvårade arbetet med att möjliggöra medborgarnas inflytande och delaktighet under 2022. Som exempel upplevde kultur- och fritidsnämnden att det var svårt att starta upp igen efter pandemin. Besökarna och deltagarna i nämndens verksamheter har skaffat sig nya vanor under pandemin, därav har startsträckan varit lång. Stadsbyggnadsnämnden och tekniska nämnden upplevde att avsaknaden av en gemensam organisation för hur medborgardialoger ska genomföras var en försvårande omständighet. Uppföljning av genomförda medborgardialoger saknas, ibland saknas vetskap om tidigare genomförda dialoger och förändringar har inte gjorts "på marken" efter genomförd dialog. Nämnderna tror att det sammantaget minskar medborgarnas förtroende för dialogprocessen och tilliten till kommunen. Det kan också bidra till en ökande "dialogtrötthet".

Ett konkret mått på medborgarnas delaktighet är valdeltagandet i allmänna val.

Valdeltagande är som politisk uttrycksform helt jämlik; en person – en röst. Södertälje kommun är en av de kommuner i landet som har lägst valdeltagande. Det finns dessutom stora skillnader i valdeltagande mellan olika delar av kommunen och olika grupper av medborgare. Under 2022 har kommunen arbetat i projektform med att främja valdeltagande i de allmänna valen som hölls den 11 september. Samtliga politiska partier i kommunfullmäktige, flera av kontoren i kommunförvaltningen och även vissa av Telgebolagen har varit involverade i arbetet. Arbetet har utgått från den åtgärdsplan för att främja valdeltagande som kommunstyrelsen antog 2021. Projektet har haft fokus både på att främja det generella valdeltagandet och på att göra valdeltagandet mer jämlikt. Fyra målgrupper har därför prioriterats särskilt; personer i åldrarna 18–49 år, personer som är utrikes födda, personer med funktionsnedsättning samt personer som bor i de fyra områden i kommunen som hade lägst valdeltagande i föregående val (Ronna, Hovsjö, Geneta och Fornhöjden).

Valdeltagandet i kommunen minskade kraftigt i alla tre valen 2022 jämfört med 2018. Från 69,9 % till 63,4 % i valet till kommunfullmäktige, från 69,4 % till 62,8 % i valet till regionfullmäktige och från 77,5 % till 70,6 % i valet till riksdagen. Valdeltagandet sjönk visserligen i nästan hela landet i de allmänna valen 2022, men Södertälje kommun är en av de tre kommuner i landet där valdeltagandet sjönk allra mest.

I intervjuer med medborgare i Ronna, Hovsjö, Geneta och Fornhöjden, som kommunen lät genomföra veckan efter de allmänna valen, framkom att kännedomen om att det var val var mycket stor. 95 % av de medborgare som intervjuades kände till att det var val den 11 september. 95 % tyckte att det är positivt att kommunen försöker öka valdeltagandet genom olika valfrämjande insatser och 85 % hade sett något av kommunens kampanj. Det främsta skälet som framkom i undersökningen till att man inte röstade i valet var att man inte visste vilket parti man skulle rösta på (54%). Andra återkommande skäl var att man inte är tillräckligt insatt (29%) eller att man inte litar på politiker/systemet (17%). En väldigt liten andel svarade att man inte röstade för att man inte

vet hur man röstar (4%) eller för att man inte visste att det var val (1%).

Folkhälsostategin har som mål att tilliten i kommunen ska öka. Indikatorerna som är kopplade till målet kommer från den nationella folkhälsoundersökningen Hälsa på lika villkor och från Region Stockholms folkhälsoundersökning. Hälsa på lika villkor mäter hur stor andel av invånarna som har låg tillit till andra människor. I Södertälje kommun var det åren 2018 till 2021 26–28 % som uppgav att de hade svårt att lita på andra. Det var i nivå med det nationella genomsnittet på 28 %. När undersökningen genomfördes 2022 hade andelen som uppgav att de saknade tillit till andra ökat kraftigt i Södertälje, till 40 %. Ökningen var störst bland män, med 14 procentenheter, men stor även bland kvinnor, med 9 procentenheter. Skillnaden mellan män och kvinnor hade ökat från 2 till 3 procentenheter. Genomsnittet i riket låg kvar på samma nivå, 28%, i undersökningen 2022. Det är omöjligt att veta enbart från ett år till ett annat om den ökade avsaknaden av tillit till

andra människor är tillfällig eller början på en trend, men det är av stor vikt att noggrant följa utvecklingen.

Region Stockholms folkhälsoundersökning mäter hur stor andel av invånarna som känner tillit till samhällsinstitutioner. 2018 svarade 29,54 % av respondenterna i Södertälje kommun att de känner stor tillit till både riksdagen, sjukvården och polisen. Skillnaden mellan kvinnor och män var 2 procentenheter, där en större andel män än kvinnor kände stor tillit till de tre samhällsinstitutionerna. När undersökningen upprepades 2021 svarade en ökad andel, 34,74 %, av respondenterna i Södertälje att de känner stor tillit till både riksdagen, sjukvården och polisen. Bland kvinnor syntes en stor ökning med närmare 9 procentenheter. Bland män hade andelen som känner tillit till de tre samhällsinstitutionerna ökat med drygt 2 procentenheter.

Södertälje kommuns resultat från delaktighetsindex gav tidigare en indikation om hur medborgarna upplever möjligheten till delaktighet.

2020 gjorde SCB om frågorna i medborgarundersökningen och delaktighetsindexet togs bort. I den nya versionen av medborgarundersökningen finns indikatorn "medborgarnas upplevelse av möjligheterna som kommunens invånare har att delta aktivt i arbetet med utveckling av kommunen (t.ex. medborgardialoger, samråd)", som kommer gå att följa framöver. 2021 upplevde majoriteten av respondenterna i Södertälje, 65 %, att möjligheterna var mycket eller ganska dåliga. En större andel män än kvinnor såg negativt på möjligheterna att delta aktivt i arbetet med utveckling av kommunen, 68 % av männen jämfört med 62 % av kvinnorna. I riket som helhet var en något större andel av medborgarna negativa, 68 % jämfört med 65 % i Södertälje. För 2022 finns inget nytt resultat för Södertälje.

Alla barn i Södertälje kommun berörs av rätten till inflytande och delaktighet. Barns rätt att bilda och uttrycka åsikter uttrycks i artikel 12 i barnkonventionen, vilket är en av konventionens fyra grundprinciper. Svaren i elevenkäten, som årligen genomförs i kommunens skolor, ger en bild av hur elever i årskurs 2, 5 och 8 upplever sina möjligheter till inflytande och delaktighet i skolan. Bland eleverna som svarade på elevenkäten 2022 i årskurs 2 var det 55,5 % som tyckte att påståendet "I undervisningen får vi elever vara delaktiga, till exempel ha synpunkter på vilket sätt vi ska arbeta eller genom utvärderingar" stämmer helt och hållet. 24,3 % tyckte att påståendet stämmer ganska bra. I årskurs 5 var det 35,6 % som svarade att påståendet stämmer helt och hållet och 48 % som svarade att det stämmer ganska bra. I årskurs 8 var det 20,3 % som svarade att påståendet stämmer helt och hållet och 47,7 % som svarade att det stämmer ganska bra. En majoritet av eleverna i samtliga tre årskurser upplevde således att de får vara delaktiga i undervisningen.

Statistik från Riksidrottsförbundet över antalet deltagartillfällen i idrottsföreningar i Södertälje kommun för åldersgruppen 13–20 år visar betydande skillnader mellan pojkar och flickor. Skillnaden har emellertid minskat från 16 procentenheter 2020 till 13 procentenheter 2021. För 2022 finns ännu ingen statistik. Totalt sett ligger antalet deltagartillfällen kvar på samma nivå 2021 som 2020, med 21 deltagartillfällen per

invånare 13–20 år. Ett konkret exempel på arbete för att minska skillnaderna mellan flickor och pojkars deltagande i idrottsföreningar är de kommunala grundskolornas samarbete med Idrott Utan Gränser, som innebär att idrottsföreningar introducerar olika fritidsaktiviteter i skolorna.

Nämnderna har arbetat på många olika sätt under 2022 med att beakta ett jämställdhetsperspektiv, ett barnrättsperspektiv och ett intersektionellt perspektiv i sitt arbete med målet om inflytande, delaktighet och tillit. Förutom de exempel som redan har nämnts i kapitlet, följer här ytterligare några:

- Kommunstyrelsen jobbar årligen med jämställdhetspriset och med att uppmärksamma frågor om ojämställdhet och kvinnors sämre livsvillkor, i jämförelse med mäns livsvillkor, på internationella kvinnodagen.
- Utbildningsnämnden analyserar resultat från olika indikatorer utifrån flickor och pojkar. Det gör att nämnden i sitt utvecklingsarbete kan skapa bättre förutsättningar för en likvärdig utbildning och bidra till jämställdhet.
- Utbildningsnämnden gör anpassningar i skolan utifrån elevernas behov och förutsättningar, utifrån tanken att verksamheten ska vara likvärdig för alla elever men inte likadan.
- Skillnader mellan flickor/kvinnor och pojkar/män uppmärksammas på flera sätt i kultur- och fritidsnämndens verksamhet. Det är exempelvis en av frågeställningarna i framtagandet av nya regler och riktlinjer för föreningslivet. Ung fritid och Kulturskolan arbetar kontinuerligt med dessa frågor för att bryta normer och attrahera de som normalt sett inte deltar i verksamheten.
- Stadsbyggnadsnämnden uppmärksammar skillnader ur ett jämställdhetsperspektiv i planprocessen. I vilken utsträckning det görs varierar i relation till det aktuella projektets innehåll och omfattning.

Uppföljning av Handlingsplan för demokratiutveckling

År 2021 antog kommunstyrelsen en handlingsplan för demokratiutveckling med konkreta aktiviteter i syfte att vägleda arbetet för att öka invånarnas inflytande, delaktighet, tillit och valdeltagande. Handlingsplanen bygger vidare på målområde 3 i folkhälsostrategin, men innehåller till skillnad från strategin konkreta aktiviteter. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för uppföljning av handlingsplanen, medan ansvaret för att genomföra aktiviteter är fördelat mellan flera nämnder.

Det första målet i handlingsplanen är att invånarnas inflytande, delaktighet och tillit ska öka i kommunen. Målet fokuserar på att utveckla demokratin mellan valen, exempelvis genom att uppnå ett jämlikt inflytande i dialoger och samråd, se till att kommunens informationskanaler är tillgängliga för alla och samverka med idéburen sektor. Nedan följer några konkreta exempel på hur nämnderna har arbetat mot målet 2022:

- Kommunstyrelsen påbörjade arbetet med att utveckla kommunens arbete med medborgardialog. Arbetet inleddes med en nuläges- och behovskartläggning som omfattade samtliga nämnder.
- Kommunstyrelsen fortsatte arbetet med anpassning av kommunens webbplats enligt lagen om tillgänglighet till digital offentlig service och med att ta fram rutiner för att tillgängligheten ska upprätthållas löpande. En funktion implementerades för att kunna skicka påminnelsemejl om granskning av sidor till samtliga webbredaktörer i kommunen. Vid granskning ska en rutin följas för att säkra webbsidans tillgänglighet. Webbplatsen testas kontinuerligt med ett verktyg för tillgänglighetskontroll och de fel som finns i koden åtgärdas löpande av webbutvecklare. Att ha en webbplats som är helt genomarbetad ur tillgänglighetssynpunkt är mycket svårt eftersom nytt innehåll tillkommer löpande.
- Kommunstyrelsen genomförde en utredning om förutsättningarna för inrättandet av ett

ungdomsråd. Med utredningen som underlag beslutade kommunstyrelsen att det pågående arbetet med ungdomsinflytande i kommunen är adekvat och som en grund tillgodoser behovet av att involvera ungdomar i Södertälje kommun. Det pågående arbetet med ungdomsinflytande bör utvecklas och stärkas inom respektive verksamhetsområde.

- Kommunstyrelsen gav löpande stöd till hela kommunförvaltningen i språkanvändning och hade kännedom om hur utbildningsbehovet såg ut vad gäller klarspråk. Sedan början av året hade kommunikationsavdelningen inte längre kompetensen att hålla klarspråkskurser. Avdelningen tittade därför under året på möjligheten att upphandla en extern leverantör för klarspråksutbildningar, med målsättningen att kunna erbjuda klarspråksutbildning från 2023.
- Utbildningsnämnden träffade representanter för grundskolornas elevråd varje läsår uppdelat på två tillfällen. Samma sak gällde för gymnasieskolornas elevråd. Politikerna fick ta del av de största utmaningarna som eleverna upplever på skolan samt vad som var aktuella frågor för dem i nuläget. Innehållet i samtalen hade också sin utgångspunkt i riktlinjerna för elevrådets arbete, d.v.s. hur förutsättningarna för att driva elevrådet ser ut på skolan, vilka möjligheter till inflytande elevrådet har i vilka frågor samt hur elevrådet arbetar med att säkerställa allas delaktighet och beslutsfattande i demokratisk ordning. Dessutom utgick samtalet från de kvaliteter som kännetecknar god undervisning, såsom goda relationer mellan lärare och elever, arbetsro i klassrummet, tydliga mål och formativ feedback samt en anpassning av innehåll och arbetsformer utifrån elevernas mognad och kunskapsnivå.
- Kultur- och fritidsnämnden och kommundelsnämnderna jobbade med dialog med unga på olika sätt. Ungdomar som besöker verksamheter inom Ung fritid är involverade i verksamheten via dialogforum som finns på respektive

fritidsgård. Antingen genom representanter för ungdomar, gårdsråd, eller via allmänna dialogforum som finns på alla fritidsgårdar. Ung fritid genomför dessutom årligen en enkätundersökning kring ungdomsinflytande i sina verksamheter. Ett annat exempel är bibliotekets verksamhet för barn 10–14 år, TIO14, som är baserad på att målgruppen bidrar med synpunkter och utvecklingsförslag.

- Kultur- och fritidsnämnden och kommunstyrelsen genomförde tillsammans olika aktiviteter ihop med föreningslivet i kommunen för att främja valdeltagandet i de allmänna valen 2022. Bidragsberättigade föreningar ska alltid uppfylla kravet på att arbeta enligt vedertagna krav på demokrati.

Det andra målet i handlingsplanen är att valdeltagandet i kommunen ska öka. Målet utgår från att valdeltagande är en av de mest grundläggande formerna för politiskt deltagande och ett mått på hur välfungerande kommunens demokrati är. Nedan följer några exempel på hur nämnderna har arbetat mot målet år 2022:

- Kommunstyrelsen jobbade aktivt under året med projektet för att främja valdeltagande i de allmänna valen 2022. Det var ett omfattande projekt som bidrog till att det fanns mycket information om de allmänna valen, rösträtt och demokrati i olika kommunikationskanaler. Kommunikationen anpassades på olika sätt för att nå ut till så många medborgare som möjligt, exempelvis genom olika språk och lättläst svenska. I projektet testades även tillvägagångssätt som var nya för kommunen för att förstärka budskap/kommunikation. Två sådana exempel är att SMS om valen skickades till medborgare och att tre medborgare anställdes för att fungera som "influencers" i kommunens sociala medier. Därutöver arrangerades evenemang där medborgare fick information om val och demokrati och fick chansen att träffa lokala politiker. Andra insatser som ingick i projektet var bland annat arbete med valinformatörer som spred information om valen på gator och torg samt fördelning av föreningsstöd för valfrämjande aktiviteter.
- Under hösten, efter de allmänna valen, följde kommunstyrelsen upp projektet för att främja

valdeltagande. Uppföljningsrapporten som togs fram pekade på att flera av kommunikationsinsatserna nådde ut väl och uppmärksammades av medborgarna. Rapporten pekade även på att vissa av insatserna i projektet sannolikt skulle kunna anpassas till att vara en del av kommunens arbete i mellanvalsdemokratin.

- Utbildningsnämnden informerade alla kommunala grundskolor om möjligheten att delta i skolvalet 2022. 7 av 13 högstadieskolor genomförde skolvalet, så även 3 av 4 kommunala gymnasieskolor. Flera F-6 skolor genomförde även de skolval, där eleverna själva fick ta fram egna partier som de sedan röstade på.
- Utbildningsnämnden arrangerade tre skolvalsdebatter inför de allmänna valen i september. Debatterna genomfördes under en dag på Estrad i Stadshuset, med statsvetare Jenny Madestam som moderator. Representanter från alla partier i kommunfullmäktige samtalade och debatterade om frågor som är viktiga för ungdomar. Studerande från både kommunala och fristående gymnasieskolor samt från vuxenutbildningen gavs möjlighet att gå på debatterna.

Uppföljningen visar sammantaget att de flesta aktiviteter i handlingsplanen för demokratiutveckling är påbörjade eller genomförda. Vissa aktiviteter har nämnderna emellertid inte jobbat så aktivt med under 2022, exempelvis:

- Kultur- och fritidsnämndens arbete med att utveckla arbetet med samverkansöverenskommelsen mellan idéburen sektor och Södertälje kommun, samt att anordna två dialogträffar per år, var blygsamt under 2022. Nämnden drar slutsatsen att ett omtag i arbetet behöver göras. Det kommer att ske under 2023.
- Stadsbyggnadsnämnden påbörjade inte något arbete med utvärdering av dialog med unga på mötesplatser, i syfte att utveckla ungas inflytande.
- Utbildningsnämnden och kommundelsnämnderna uttalade inte stöd till rektorer att öppna upp för de politiska ungdomsförbunden i skolorna.

Målområde 4: Boende och boende- miljöer

För att åstadkomma god och jämlik hälsa behöver bostadsområden vara socialt hållbara. En god bebyggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen bidrar både till bättre folkhälsa, ett levande stadsliv, ökad trygghet och ökad rörelsefrihet för invånarna.

Samhällsplanering spelar en central roll för arbetet med folkhälsa och kan bidra till en mer jämlik hälsa. I boendemiljön handlar det om att ha tillgång till en bostad av god kvalitet, en bra boendemiljö utan skadliga luftföroreningar och störande buller, tillgång och närhet till natur och grönområden, samhällsservice och kultur. Till den sociala miljön hör bland annat relationen till andra boende, tillit, sammanhållning och integration liksom möjligheten att vara delaktig i samhällslivet och ha möjlighet att påverka faktorer i närområdet. Hur boende och närmiljö planeras och utformas spelar därmed roll när det gäller att påverka viktiga bestämningsfaktorer för en mer jämlik hälsa. En samhällsplanering med hälsa som fokus kan bidra till att minska hälsoklyftorna.

Delmål, Agenda 2030:

- 11.2** Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla
- 11.3** Inkluderande och hållbar urbanisering
- 11.7** Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla
- 16.1** Minska våldet i världen

● Mål G – Fysiska miljöer som främjar aktivitet och en god och jämlik hälsa ska öka

Arbetet med fysiska miljöer som hälsofrämjande arenor och stödjande miljöer bör stärkas i kommunen. Medvetenheten och kunskapen om hur en god samhällsplanering påverkar folkhälsan behöver öka. Kommunen behöver på ett mer långsiktigt och strategiskt sätt arbeta med de faktorer som är viktiga i boendemiljön, som är hälsofrämjande och främjar aktivitet, såsom närhet till kommunikationer, grönområden, idrottsanläggningar, samhällsservice, småskalig och varierad bostadsbebyggelse, blandning av bostäder, luftkvaliteten, bullernivån och tillgång till mötesplatser och fritidsgårdar.

Samordningsansvar
Stadsbyggnadsnämnden

Medansvariga
Kommundelsnämnderna
Kultur- och fritidsnämnden
Miljönämnden
Tekniska nämnden
Telge Bostäder/
Telge Hovsjö

Berörda av målet
Telge Fastigheter
Utbildningsnämnden

MÅTT PÅ TRENDEN →

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Andel av kommunens bostäder inom tätort som ligger högst 300 m från ett sammanhängande område park- och naturmark om minst 0,6 hektar	Utbyggnadsstrategin	2021: 97,45% (andel av befolkningen) 2022: 97,67 % (andel av befolkningen)	↗
Andel av kommunens bostäder som ligger högst 1 km från utegym, idrottsplats eller elljusspår	Kommunens egna statistik	2021: 61,36% (andel av befolkningen) 2022: 61,31 % (andel av befolkningen)	↘
Andelen av resorna som sker med cykel	Cykelplanen	2021: Resultat saknas i kommunen 2022: Resultat saknas i kommunen	✕
Andel invånare som anser att möjligheten för invånare att nyttja kommunens idrotts- och motionsanläggningar är mycket eller ganska bra ¹	SCB	2021: 74,7 % (K 75,6 %, M 74 %) 2022: Nytt resultat saknas	✕
Halt av partiklar PM10 och NOX	Data från Östra Sveriges luftvårdförbund	2021: Mätstation Birkakorset: 17 dygn med överskridna gränsvärden. Mätstation Turingegatan: 18 dygn med överskridna gränsvärden 2022: Mätstation Birkakorset: 28 dygn med överskridna gränsvärden. Mätstation Turingegatan: 30 dygn med överskridna gränsvärden. Enligt miljökvalitetsnormen får ett gränsvärde överskridas som högst 35 dygn.	↘

Det är svårt att dra slutsatser om måluppfyllelsen utifrån indikatorernas utveckling. Statistiken gällande andelen av kommunens bostäder som ligger högst 300 meter från ett sammanhängande park- och naturmarksområde och som ligger högst en kilometer från utegym, idrottsplats eller elljusspår ger inte en rättvisande bild av hur andelen grönområden i kommunen har förändrats över tid. Det beror på att uppgiften om andelen grönområden är en statisk siffra som är hämtat från Grönstruktur 2020 och att resultatet enbart utgår från hur befolkningens mängden i kommunen har förändrats sedan 2020.

¹ Indikatorn har omformulerats för att överensstämma med SCB:s medborgarundersökning

Gränsvärdena för PM10 och NOX överskreds under fler dygn år 2022 än år 2021. Antal överskridna dygn är dock fortfarande under maxgränsen på 35 dygn. Södertälje kommun arbetar efter Länsstyrelsens åtgärdsprogram för att uppnå en god luftkvalitet. Kommunen har dessutom lagt till åtgärder utöver det som står i programmet. Stadsbyggnadsnämnden och tekniska nämnden beskriver att samarbetet mellan enheterna på samhällsbyggnads-kontoret kring PM10 har utvecklats. För att ytterligare förbättra luftkvaliteten bedömer båda nämnderna att dubbdäcksförbud på vissa sträckor skulle kunna utredas och att information- och kommunikationsåtgärder för att få fler att välja bort dubbdäck skulle kunna genomföras.

År 2022 beslutades Grönstrategi 2022–2030 som omnämner behovet av att bevara en tillräcklig mängd grönska i staden. Utgångspunkten är grönskans positiva påverkan på hälsa, välbefinnande och lokalklimat. I strategin förespråkas förhållningssättet 3-30-300 som innebär att minst tre träd ska vara synliga från varje bostad, skola och arbetsplats, att varje kvarter ska ha en krontäckning på minst 30 procent och att alla invånare ska ha högst 300 meter gångavstånd till ett grönområde.

År 2022 antogs också Arkitekturstrategin som hanterar frågor kopplade till livskvalitet och hälsosamma livsmiljöer såsom prioritering av tillgängliga platser för lek och rekreation.

Stadsbyggnadsnämnden strävar efter att skapa ytor för park med aktivitetsfunktioner som exempelvis utegym och bollplaner vid förtätning, omvandling och nybyggnation. Nämnden eftersträvar också att det ska finnas attraktiva gång- och cykelstråk.

Stadsbyggnadsnämnden beskriver att en utmaning för att uppnå målet är att det vid förtätning ofta saknas tillräckliga friytor för park. Nämnden beskriver också att det saknas en kartläggning av hur stor andel parkmark som tillskapas, hur lätt det är att ta sig dit och hur attraktiv parkmarken upplevs av medborgarna.

För att målet ska kunna uppnås framöver efterfrågar stadsbyggnadsnämnden finansiering för upprustning av offentliga miljöer i befintliga bostadsområden, särskilt i utsatta områden. Nämnden menar också att biltrafiken behöver minska till förmån för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Att ta lärdom av organisationer som arbetar med att aktivera unga, exempelvis Generation Pep, och att arbeta med tillfälliga

insatser som stimulerar rörelse är andra åtgärder som nämnden bedömer kan bidra till att uppnå målet.

Kultur- och fritidsnämnden arbetar med målet genom att skapa förutsättningar för spontanaktivitet. Exempelvis har boxar satts upp på sju olika platser i kommunen där medborgarna kan låna redskap som möjliggör spel och lek, exempelvis bollar och frisbees. I början av 2022 testades ett nytt sorts utomhusgym i Badparken som är byggt för att göra det enklare att öka och minska vikterna. Kultur- och fritidsnämnden beskriver att gymmet blivit populärt bland äldre som ofta upplever att vikterna vid vanliga utomhusgym är för tunga att använda.

Andra exempel på åtgärder som kultur- och fritidsnämnden har genomförts 2022 för att främja rörelse är en aktivitetsrunda som sattes upp i anslutning till promenadstråk i Östertälje, samt en boulebana som inrättades vid en spontanidrottsplats i Ritorp och främjar generationsöverskridande möten som skapar trygghet i det offentliga rummet.

Kultur- och fritidsnämnden beskriver att långa processer vid inköp och byggnation försvårar nämndens arbete med målet. Vidare efterfrågar nämnden prognoser av hur skolornas elevunderlag förändras över tid. Nämnden menar att ett sådant underlag skulle underlätta planeringen av nya anläggningar.

Miljönämnden har under 2022 genomfört satsningar på tillgänglighet och friluftsliv genom att marknadsföra aktiviteter, förbättra möjligheterna att angöra naturområden, kanalisera och underlätta rörlighet i naturområden samt underlätta vistelse och pauser i naturområden. Exempel på evenemang som har genomförts är temapromenader och tipsrundor i naturreservat och Tvetadagen som i början av juni genomfördes tillsammans med idrottsföreningar i syfte att uppmuntra till rörelse och utvistelse. Nämndens arbete med Naturskolan möjliggör för barn och unga att uppleva, lära sig av och få en relation till naturen som del av sin skolundervisning. Naturskolan arbetar för att nå fler målgrupper i samhället och för att sänka tröskeln för fler att vara i naturen.

Telge Bostäder har under 2022 i samarbete med föreningar startat verksamheten Telge Hjärta i Hovsjö som möjliggör för barn och ungdomar att utöva ledarledd spontanidrott. Telge Bostäder bedömer att fortsatt samarbete med andra aktörer, kommunförvaltningar samt koncernövergripande samverkan och engagemang är viktiga faktorer i det fortsatta arbetet med målet.

Stadsbyggnadsnämnden beaktar ett jämställdhetsperspektiv i planprocesserna genom att uppmärksamma skillnader mellan könen. Det görs vanligtvis genom att utgå från statistik, inventeringar, forskning och analyser. Ibland görs också kompletterande undersökningar i form av dialoger.

Barnrättsperspektivet beaktas genom att stadsbyggnadsnämnden använder en barnchecklista när detaljplaner och program tas fram. Nämnden menar att barn som bor i socioekonomiskt utsatta områden bör prioriteras i arbetet med målet eftersom barn i dessa områden har en sämre psykisk hälsa och sämre tillgång till fritidsaktiviteter. Det är något som kultur- och fritidsnämnden arbetar med genom att säkerställa att det finns spontanidrottsplatser i hela kommunen samt genom att genomföra kostnadsfria lovaktiviteter för barn och ungdomar.

Stadsbyggnadsnämnden verkar för att alla medborgare ska ha tillgång till goda, hälsofrämjande miljöer. Nämnden saknar dock underlag som gör det möjligt att utgå från samtliga diskrimineringsgrunder i planeringen, men genomför vid behov dialoger eller andra riktade insatser för att fler ska få komma till tals.

Telge Bostäder verkar aktivt för mångfald och jämställdhet, bland annat genom bolagets mångfaldsgrupp som arbetar med att öka kunskapen kring mångfald och de sju diskrimineringsgrunderna. Under 2022 har bolaget förnyat sin HBTQI-certifiering.

● Mål H – Säkerheten och tryggheten i bostadsområden i kommunen ska öka

Den fysiska miljön behöver utformas ur ett trygghets- och brottsförebyggande perspektiv gällande trafiksäkerhet, belysning, buskage, mötesplatser för olika åldersgrupper, tillgång till kultur, känsla av tillhörighet och möjlighet att kunna påverka sin närmiljö. I arbetet med att öka säkerheten och tryggheten i kommunens bostadsområden krävs ett nära samarbete mellan kommunen, civilsamhället och bolagen.

Samordningsansvar

Kommunstyrelsen

Medansvariga

Kommundelsnämnderna
Kultur- och fritidsnämnden
Stadsbyggnadsnämnden
Tekniska nämnden
Telge Bostäder/
Telge Hovsjö
Telge Fastigheter

Berörda av målet

Miljönämnden
Socialnämnden
Utbildningsnämnden
Äldreomsorgsnämnden
Telge Återvinning

MÅTT PÅ TRENDEN →

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Andelen män och kvinnor 16–84 år som uppger att de kan lita på de flesta människor som bor i sitt bostadsområde	Folkhälsokollen	2018: Totalt 88,27 % (K: 87,02% M: 89,67 %) 2022: Nytt resultat saknas ²	X
Andel kvinnor och män 16–84 år som ofta eller ibland avstår från att gå ut ensamma av rädsla för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad	Folkhälsomyndigheten	2018–2021: Totalt 29,0 % (K: 45,9 % M: 13,9 %) 2019–2022: Totalt 34,2 % (K: 49,4 %, M: 21,9 %)	↓
Flickors deltagande Ung fritid	Kommunens egna statistik	2021: 30 % av deltagarna var flickor 2022: 33 % av deltagarna var flickor	↗
Andel av kommunens bostäder som ligger högst 1 km från bibliotek, samhällsservice och kultur	Kommunens egen statistik	2021: 44 % av befolkningen når en kulturlokal inom 1 375 meter. 2022: 46 % av befolkningen når bibliotek, kultur-skola eller konsthall inom 1375 meter ³ .	X
Oro för inbrott i den egna bostaden	Polisens trygghetsmätning	2021: 37 % 2022: En trygghetsundersökning har inte genomförts.	X
Totalt antal polisrapporterade trafikolyckor	Trafikstrategin	2021: 86 stycken 2022: 52 stycken	↗
Nöjd Kund Index	Telge Bostäder	2021: 54,0 % 2022: 55,1 %	↗
Andel i procent som angett positivt svar på frågan "Vad tycker du om din kommun som en plats att bo och leva på?"	SCB medborgarundersökning, 2021	2021: Totalt 75,9 % (K 80,7 %, M 71,3 %) 2022: Ingen ny statistik finns för 2022 ⁴	X

2 Indikatorn har tagits bort från Region Stockholms folkhälsoenkät.

3 Det framgår inte vilken typ av kulturlokaler som avses i statistiken för 2021. Därför görs ingen bedömning av indikatorns utveckling.

4 Medborgarundersökningen genomförs nästa gång i Södertälje kommun 2023.

Indikatorn som mäter andelen medborgare som uppger att de av rädsla ofta eller ibland avstår från att gå ut ensamma kommer från Folkhälsomyndighetens nationella hälsoenkät Hälsa på lika villkor. Resultatet anges som ett fyraårsmedelvärde. Andelen som uppger att de avstår från att gå ut ensamma år 2019–2022 har ökat med 5,2 procentenheter jämfört med perioden 2018–2021. Det är den största ökningen sedan perioden 2013–2016. Jämfört med 2021 har andelen som uppger att de avstår från att gå ut ensamma ökat både bland män och kvinnor. Ökningen är störst bland män med 8 procentenheter. Bland kvinnor är ökningen 3,5 procentenheter. Jämfört med snittet i Stockholm län på 29 procent är det en högre andel av invånarna i Södertälje som uppger att de av rädsla avstår från att gå ut ensamma.

Snittet i Stockholms län påvisar inte heller den kraftiga ökning mellan perioderna 2018–2021 och 2019–2022 som är fallet i Södertälje. Trenden i länet som helhet är istället en minskning på 1,1 procentenheter gällande andelen kvinnor som uppger att de avstår från att gå ut ensamma och en ökning på 0,8 procentenheter gällande andelen män som uppger att de avstår från att gå ut ensamma.

Övriga indikatorer med ett nytt resultat för 2022 visar en positiv utveckling. Andelen flickor som deltar i Ung fritid är fortfarande låg men har ökat något, från 30 till 33 procent.

Under 2022 har kommunen fortsatt att arbeta brottsförebyggande och trygghetsskapande inom ramen för den myndighetssamverkan som benämns Pax. Säkerhetsavdelningen har

en nyckelroll i arbetet och bidrar genom samverkan och analys till inriktningsbeslut som ökar säkerheten i kommunen. Exempel på åtgärder som avdelningen har arbetat med under 2022 är medborgardialoger, grannsamverkan och samordning av kommunkoncernens bevakning och väktare.

Ett inbrott på ett företag eller en svartarbetande person får både konsekvenser för de företag som utsätts, för tryggheten hos kommunens innevånare och för tilliten och sammanhållningen i samhället. Inom ramen för Pax har näringslivsavdelningen därför fokus på att identifiera vilka företag som har en sund och hederlig verksamhet. I samverkan med övriga kommunen och andra myndigheter bidrar avdelningen till att företagen får kunskap, samverkan och stöd i hur de på olika sätt kan skydda sig och hantera den brottlighet de utsätts för eller är oroliga att utsättas för.

Näringslivsavdelningen har under året anordnat mötesplatser med tema "sunt företagande". En följd är att näringslivsavdelningen och företagen har skapat ett nätverk för att tillsammans motverka snatteri och stölder. Näringslivsavdelningen har också genomfört mätningar av hur brottligheten drabbar företagen i Södertälje. Kartläggningen har hjälpt både företagen själva, kommunen, näringslivsorganisationerna och polisen att förstå omfattningen av olika brottstyper.

Med anledning av de skjutningar som inträffade i Södertälje hösten 2022 arrangerade kommunen tillsammans med civilsamhället en gemensam manifestation mot våldet den 9 oktober på Stora torget i Södertälje. Manifestationen lockade flera hundra människor och fick relativt stort genomslag i media. Förhoppningsvis bidrog manifestationen till ökad sammanhållning bland medborgare, kyrkan, andra organisationer i Södertälje och företrädare för kommunen.

Stadsbyggnadsnämnden beaktar trygghetsaspekten vid planering av förtätning, omvandling och nybyggnation. Nämnden bedömer dock att trygghetsproblem är vanligare i befintliga områden och ofta hänger ihop med bristande drift i kombination med nedskräpning och gammal gatumöblering.

Under 2022 antogs styrdokumentet Grönstrategi 2022–2030 och Arkitekturstrategi, vilka båda beaktar hur gestaltning och skötsel av utemiljöer påverkar säkerheten och tryggheten i offentliga miljöer. Stadsbyggnadsnämnden och tekniska nämnden betonar att åtgärder som genomförs har effekt på lång sikt och efterfrågar ett långsiktigt och strategiskt trygghetsarbete som bedrivs i samverkan med de kommunala bolagen, privata fastighetsägare och polis.

Kultur- och fritidsnämnden har genom Ung fritid bedrivit verksamhet på fritidsgårdar och mobila mötesplatser. Målgruppen för verksamheten är i första hand ungdomar i åldrarna 13–18 år, men yngre barn har också deltagit. Under skolloven har gratis aktiviteter erbjudits. Aktiviteterna har planerats och genomförts med hänsyn till geografisk spridning och med fokus på socialt utsatta områden.

I syfte att ytterligare öka antalet aktiviteter för barn och unga i utsatta områden har kultur- och fritidsnämnden gett ett riktat bidrag till föreningen Lebi Skol IF. Föreningen har på så sätt kunnat erbjuda aktiviteter för fler barn och unga.

Telge Fastigheter arbetar med att öka säkerheten och tryggheten vid bolagets fastigheter. Telge Bostäder arbetar aktivt med trygghetsskapande åtgärder genom integrationsprojekt som syftar till att få fler människor i sysselsättning, ett fokus på att hålla rent och snyggt i och omkring fastigheterna och med punktinsatser där det behövs. Bolaget poängterar dock att det är svårt som enskild fastighet att påverka den situation med utbredd otrygghet som råder i Södertälje med omnejd, och att det kommunövergripande samarbetet för att främja tryggheten behöver fortsätta.

Målområde 5: Hälsosamma levnadsvanor

Levnadsvanor är vanor som har stor betydelse för vår hälsa. Hur vi äter, dricker och rör på oss spelar roll för hur vi mår både fysiskt och psykiskt. Bruk av alkohol, tobak och droger men även spelproblem påverkar den fysiska och psykiska hälsan på kort och lång sikt. Det finns vissa grupper för vilka ohälsosamma levnadsvanor är mer riskfyllda än för andra. Det gäller exempelvis personer med diabetes, astma, kol, schizofreni och depression. Vuxna i riskgrupp är även de med fysisk, psykisk eller kognitiv funktionsnedsättning samt socioekonomisk utsatthet. Många verksamheter inom kommunen spelar en viktig roll i arbetet med att förbättra kommuninvånarnas levnadsvanor som bland annat förskola, skola, elevhälsa, samhällsplanering, fritidsverksamhet, föreningsliv och socialtjänst.

Delmål, Agenda 2030:

- 2.1 Tillgång till säker och näringsrik mat för alla
- 2.2 Utrota alla former av felnäring
- 3.5 Förebygg och behandla drogmissbruk
- 3.8 Tillgängliggör sjukvård för alla
- 11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla
- 12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar

● Mål I – Den fysiska aktiviteten bland kommunens invånare ska öka

Många av kommuninvånarna har problem med övervikt och fetma. Det hälsofrämjande och förebyggande arbetet behöver stärkas i kommunen och skillnaderna i övervikt och fetma mellan olika grupper behöver minska. Kommunen behöver fortsätta prioritera barn och unga, men även äldre, personer med psykisk ohälsa och personer med funktionsnedsättning. Förskola, skola, särskola, äldreomsorg, gruppboenden, socialpsykiatri, elevhälsan och samhällsplaneringen har en viktig roll för de hälsofrämjande åtgärderna i kommunen. Den fysiska miljön behöver utformas så den underlättar fysisk aktivitet. Fler kommuninvånare behöver använda gång, cykel och kollektivtrafik istället för bilen i sin vardag. Natur- och grönområdena behöver bli mer tillgängliga för alla med gångstråk och promenadslingor.

Samordningsansvar

Kultur- och fritidsnämnden

Medansvariga

Kommundelsnämnderna
Omsorgsnämnden
Socialnämnden
Äldreomsorgsnämnden
Utbildningsnämnden,
Stadsbyggnadsnämnden
Tekniska nämnden
Miljönämnden

Berörda av målet

Telge Bostäder/
Telge Hovsjö
Telge Fastigheter

MÅTT PÅ TRENDEN →

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Andel kvinnor och män 16–84 år som är stillasittande mer än 7 timmar per dag	Kolada	2021: 47% (K 45%, M 49%) 2022: 53 % (K 57 %, M 50 %)	↓
Andel (%) individer som uppger en nivå av fysisk aktivitet som uppnår gällande rekommendationer för fysisk aktivitet ⁵ .	Folkhälsokollen	2021: 45,55% (K 43,51%, M 47,28%) 2022: Nytt resultat saknas	X
Andelen resor som görs med gång och cykel till arbetet och på fritiden.	Resvaneundersökning Region Stockholm	2019: 14 % 2022: En ny reseundersökning har inte genomförts sedan 2019	X
Andelen kvinnor och män med fetma.	Kolada	2021: 19% (K 18%, M 19%) 2022: 21 % (K 20 %, M 22%)	↓
Andelen 4-åringar med övervikt eller fetma .	Folkhälsokollen	2019: 13,92 % (F 17,44 %, P 10,66 %) 2021: 17,28 % (F 19,90 %, P 14,66 %)	↓
Deltagartillfällen i idrottsföreningar, antal/invånare 7–20 år (flickor och pojkar).	Kolada	2020: 22,4 tillfällen/invånare (F 16,2 tillfällen/invånare, P 28,2 tillfällen/invånare) 2021: 22,6 tillfällen/invånare (F 16,9 tillfällen/invånare, P 28,0 tillfällen/invånare)	↑

Antal deltagartillfällen i idrottsföreningar bland flickor ökade något 2021 jämfört med 2020 (data för 2022 saknas). Övriga indikatorer har utvecklats negativt. Södertälje är den kommun i länet som har högst andel invånare med fetma, och en av de fyra kommuner i länet som har högst andel övervikt eller fetma bland 4-åringarna. Utbildningsnämnden bedömer att den ökade frånvaron bland barnen i förskolan under pandemin har påverkat barnövervikt- och fetma negativt, då barn i lägre utsträckning har tagit del av de näringsrika måltider och den aktivitet och lek som erbjuds på förskolorna.

⁵ Indikator har bytts ut till den motsvarighet som finns på Folkhälsokollen. Tidigare indikator: "andel kvinnor och män 16–84 år som motionerar 1–2 gånger/vecka."

Kultur- och fritidsnämnden har arbetat med målet genom att anordna gratis lovaktiviteter för barn och unga. Aktiviteterna ordnas i olika områden i kommunen, med fokus på socialt utsatta områden. Nämnden främjar också fysisk aktivitet genom stöd till föreningar som anordnar gratis aktiviteter för barn och unga. Ett sådant exempel är Lebi Skol IF som under 2022 fick ett riktat bidrag för att kunna utöka sina aktiviteter i kommunens utsatta områden.

Andra exempel på kultur- och fritidsnämndens arbete för att öka den fysiska aktiviteten bland kommunens invånare är satsningar på spontanaktiviteter i det offentliga rummet (se mål G). Några goda exempel från 2022 är att Ljungbackens ishall har byggts ut så att allmänhetens åkning har fått mer tid, samt att Mölnboskogens aktivitetshall färdigställdes och invigdes i slutet av augusti. Den nya hallen ger nya möjligheter för kommunandelens föreningsliv att utveckla och bredda sin verksamhet, samt mer flexibla förutsättningar för skolorna att bedriva idrottsundervisning. Ytterligare ett gott exempel är att isytorna i Järna har byggts in under tak, för att främja en mer omfattande användning.

Miljönämnden har under året arbetat för att öka friluftslivet och medborgarnas tillgänglighet till naturen, bland annat genom att genomföra evenemang som främjar aktivitet såsom tema- och tipspromenader, Tvetadagen och genom Naturskolans verksamhet (se mål G).

Stadsbyggnadsnämnden och tekniska nämnden arbetar med målet genom att främja hållbara resor till fots och cykel samt att eftersträva närhet till park- och rekreationsområden vid nybyggnation (se mål G).

Personer med psykisk ohälsa eller missbruksproblematik har ofta en låg nivå av fysisk aktivitet. Som del av socialnämndens klientarbete riktat till gruppen inom resultatområdena Arbete och försörjning och Vuxen ingår stöd och motivation för att klienterna ska öka sin fysiska aktivitet. Hos aktivitetscentrum erbjuds målgruppen vattengympa, "stark och frisk-grupp" och mindfulness. Socialnämnden samarbetar också med studieförbunden för att erbjuda målgruppen att delta i olika studiecirklar.

Inom ramen för familjecentralernas arbete, inklusive hembesöksprogrammet, aktualiseras frågor om rörelse i vardagen och barnfetma.

Omsorgsnämnden och äldreomsorgsnämnden verkar för att varje individska röra sig mer utifrån sin förmåga och för att motivera och skapa lust till fysisk aktivitet. Exempel på aktiviteter som har genomförts 2022 är promenader, grupp-gymnastik och individuellt anpassad träning. Pandemin var en fortsatt utmaning under året som medförde att vissa aktiviteter fick begränsas. Kompetensutveckling och fortbildning för medarbetarna är en prioritering i nämndernas fortsatta arbete. Målet är att öka medarbetarnas kompetens när det gäller insatser som främjar hälsosamma levnadsvanor och ett ökat välbefinnande hos brukarna.

Förskolan ska enligt läroplanen ge barnen möjlighet att uppleva rörelseglädje och därigenom utveckla sitt intresse för att vara fysiskt aktiva. Detta är något som sker dagligen inom kommunens förskolor där lek och rörelse blandas med mer stillsamma aktiviteter för att ge en balans i de dagliga aktiviteterna. På förskolan serveras även näringsriktiga måltider utifrån kommunens livsmedels- och måltidspolicy där syftet bland annat är att förebygga kostrelaterade problem som övervikt och fetma. Utifrån policyn bör sötsaker och sockerrika produkter inte tillhandahållas på förskolan. Hälsosamma alternativ förordas istället för glass och kakor i samband med olika firanden. Under 2022 har kostenheten arbetat med att variera utbudet av frukost och mellanmål med målet att införa nya smaker och nyttigare alternativ. Under året har några förskolor agerat pilotskolor och fått prova de nya menyerna. Kostenheten har i dialog med förskolorna utvecklat det nya arbetssättet inför att det ska införas i alla förskolor.

Utbildningsnämnden har uppmärksammat att skenande matpriser och levnadskostnader medför att förskolebarnen i vissa områden äter en större mängd mat efter helgen. Med anledning av det har förskoleverksamheterna ändrat om i lunchmenyerna så att mer mättande måltider serveras på fredagar.

Förskolan i kommunen har en samverkan med barnavårdscentralen (BVC) när det gäller information om barns fetma. I samråd med vårdnadshavare kan förskolan vara behjälplig med åtgärder för att minska fetman hos barn i fall där BVC har uttryckt en oro.

Utbildningsnämnden bedömer att barnens närvaro på förskolan behöver öka för att fler barn ska kunna ta del av de näringsrika måltider och möjlighet till fysisk aktivitet som erbjuds i verksamheten.

Grundskolan uppmuntrar till att barn ska vara fysiskt aktiva, bland annat genom ämnet idrott och hälsa som ger eleverna redskap för att kunna påverka och ta ansvar för sin hälsa. Att elever får positiva upplevelser av idrott, rörelseaktiviteter och friluftsliv under uppväxt-åren har stor betydelse för om de blir fysiskt aktiva genom livet. Under pandemin valde Södertälje till skillnad från många andra kommuner att fortsätta med simundervisningen i skolan.

Årskurs 1 i grundskolan har i samarbete med Karolinska Institutet under hösten 2022 startat en forskningsstudie, IMPROVE, som syftar till att främja genomförandet av familjestödsprogrammet En frisk skolstart. En frisk skolstart fokuserar på att ge stöd till barnfamiljer och att främja goda levnadsvanor. Elever och vårdnadshavare inkluderas i programmet genom att bland annat erbjudas motiverande samtal.

I grundskolan finns ett samarbete med Idrott Utan Gränser som innebär att lokala idrottsföreningar arbetar för att introducera olika fritidsaktiviteter, framför allt i socioekonomiskt utsatta områden. Målet med Idrott Utan Gränser är att stärka elevernas självkänsla och självförtroende och få dem att se större möjligheter för framtiden. Målet är även att minska skillnaden mellan antalet flickor och pojkar som deltar i idrottsföreningar. Utbildningsnämnden bedömer att skjutningar i närområdet har påverkat målområdet negativt, eftersom många elever på grund av oro går hem direkt efter skolan och därmed missar att delta i de fysiska aktiviteter som fritidshemmen anordnar.

Två av kommunens gymnasieskolor har LIU-utbildningar (Lokala idrottsutbildningar) inom vissa idrotter. Ett av målen med dessa är att gymnasieungdomar ska motiveras att fortsätta med sin idrott även under gymnasietiden.

Utbildningsnämnden arbetar aktivt för att alla barn inom förskola och skola ska erbjudas likvärdiga villkor utifrån barnets bästa. Inom förskolan bedrivs exempelvis ett aktivt arbete med att få barn att lockas till olika lekar, oavsett kön. Det görs bland annat genom att pedagogerna är med i leken eller håller i olika lekar som bidrar till att göra dans, spring och rörelse naturligt för alla barn.

I socioekonomiskt utsatta områden är det vanligt att barn, speciellt flickor, inte utövar någon sport på fritiden. Utbildningsnämnden uppmärksammar dessa skillnader och verkar för att fler barn får förutsättningar till en aktiv fritid.

● Mål J – Andelen invånare som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak eller spel ska minska

Utgångspunkten för kommunens hälsofrämjande och förebyggande arbete för ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel) bör vara en kommun fri från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak behöver minska. För att lyckas med arbetet krävs långsiktighet, ökad samordning och samverkan mellan myndigheter och civilsamhället. Kommunen ska arbeta för att förebygga och tidigt upptäcka riskbruk av alkohol och missbruk av narkotika. ANDTS-arbetet ska bidra till att sluta påverkbara hälsoklyftor. Det betyder att allt arbete med ANDTS ska beakta jämställdhets- och jämlikhetsperspektivet. Kommunen bör ta fram en kommunövergripande handlingsplan som utgår från den nationella ANDTS-strategin för ett samlat, strategiskt och långsiktigt arbete.

Samordningsansvar

Socialnämnden

Medansvariga

Kultur- och fritidsnämnden
Omsorgsnämnden
Utbildningsnämnden
Äldreomsorgsnämnden

Berörda av målet

Kommundelsnämnderna
Miljönämnden
Telge Bostäder/
Telge Hovsjö

MÅTT PÅ TRENDEN →

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Exponering för tobaksrök vid 8 månaders ålder	Folkhälsokollen	2020: 14,01 % 2021: 13,94 %	↗
Andel invånare 16–84 år som röker dagligen	Kolada	2021: 10% (K 7 %, M 12 %) 2022: 10 % (K 6 %, M 13 %)	→
Andel invånare 16–84 år med riskabla alkoholvanor	Kolada	2021: 14 % (K 10 %, M 18 %) 2022: 19 % (K 14 %, M 22 %)	↘
Andel kvinnor och män som har riskabla spelvanor	Folkhälsokollen	2018: 7,13% (K 2,84% M 10,23%) ⁶ 2022: Nytt resultat saknas	X
Andel som inte dricker alkohol i åk 9	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 67 % Flickor 66% 2022: Pojkar 79 %, Flickor 72 %	Pojkar ↗ Flickor ↗
Andel som inte dricker alkohol i gymnasiet åk 2	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 43 % Flickor 43 % 2022: Pojkar 51 %, Flickor 53 %	Pojkar ↗ Flickor ↗
Andel som röker och/eller snusar i åk 9	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 15 % Flickor 7 % ⁷ 2022: Pojkar 14 %, Flickor 15 %	Pojkar ↗ Flickor ↘
Andel som röker och/eller snusar i gymnasiet åk 2	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 27 % Flickor 16 % 2022: Pojkar 27 %, Flickor 27 %	Pojkar → Flickor ↘
Andel som någon gång använt narkotika i åk 9	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 7 %, Flickor 5 % 2022: Pojkar 10 %, Flickor 6 %	Pojkar ↘ Flickor ↘
Andel som någon gång använt narkotika i gymnasiet åk 2	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 14 %, Flickor 8 % 2022: Pojkar 7 %, Flickor 11 %	Pojkar ↗ Flickor ↘
Elever som satsat pengar på spel de senaste 12 månaderna i åk 9	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 14 %, Flickor 2 % 2022: Pojkar 22 %, Flickor 7 %	Pojkar ↘ Flickor ↘
Elever som satsat pengar på spel de senaste 12 månaderna i åk 2 i gymnasiet	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 22 %, Flickor 4 % 2022: Pojkar 27 %, Flickor 6 %	Pojkar ↘ Flickor ↘

6 Resultatet som redovisas i uppföljningen av social hållbarhet 2021 har modifierats

7 Resultatet har uppdaterats då fel indikator redovisades i uppföljningen av social hållbarhet 2021

Jämfört med tidigare år var det under 2022 färre barn som exponerades för tobaksrök vid 8 månaders ålder, även om minskningen är liten. Exponeringen är dock hög i Södertälje kommun i jämförelse med länssnittet på 5,34 %. Socialnämnden deltar tillsammans med BVC i hemsbesöksprogrammet, där frågan om barn som utsätts för tobaksrök ingår.

Andelen invånare i Södertälje med riskabla alkoholvanor har ökat sedan 2021. Ökningen gäller både kvinnor och män. Från att tidigare ha legat under länssnittet ligger Södertälje år 2022 strax över länssnittet på 17 % när det gäller riskabla alkoholvanor. I Stockholms län är Södertälje den kommun med högst andel invånare som röker dagligen.

Jämfört med 2020 uppger en högre andel pojkar och flickor i årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet att de inte dricker alkohol. Jämfört med länssnittet är det en högre andel i Södertälje som inte dricker alkohol. Det gäller både i årskurs 9 och i årskurs 2 i gymnasiet.

Andelen flickor som har uppgett att de röker eller snusar (dagligen eller ibland) har ökat kraftigt mellan 2020 och 2022 medan pojkarnas svar visar en marginell minskning (årkurs 9) eller ett oförändrat resultat (årskurs 2 i gymnasiet). Jämfört med länssnittet är det en lägre andel i Södertälje som röker eller snusar dagligen. Det gäller både i årskurs 9 och i årskurs 2 i gymnasiet.

Andelen som använder narkotika har minskat bland pojkarna i årskurs 2 i gymnasiet, men ökat bland flickorna. Dock är andelen betydligt lägre än länssnittet som år 2022 var 24 % för pojkar och 18 % för flickor. I årkurs 9 har en liten ökning skett sedan 2020 och andelen är i linje med länssnittet.

Det är stora skillnader mellan hur flickor och pojkar i årkurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet har besvarat frågan om spel om pengar. Jämfört med länssnittet är det en något högre andel bland pojkarna i Södertälje som har uppgett att de satsat pengar på spel, och en något lägre andel bland flickorna. Andelen pojkar och flickor i Södertälje som har uppgett att de upplevt problem av sitt spelande är dock betydligt högre än i länet. Det gäller både för årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet.

Socialnämnden har etablerade behandlingsinsatser för spelmissbruk i öppenvården. Dock omfattar dessa endast spel om pengar och insatserna är enbart riktade till vuxna.

Kommunens egen statistik visar att fem män fick behandling för spelmissbruk under 2022. Socialnämnden bedömer att det finns ett stort mörkertal och att behoven är mycket större än inflödet. Resultatområdet arbete och försörjning konstaterar att spelrelaterade och digitala skulder har ökat i kommunen.

För att möta problem till följd av skadligt bruk och beroende av alkohol har socialnämnden utvecklat ett brett och varierat utbud av professionella behandlingsinsatser inom resultatområde vuxenheten. De evidensbaserade och rekommenderade metoderna är inte alltid tillräckliga eller rätt för den målgrupp som finns i Södertälje. Resultatområdet har på eget initiativ utvecklat den standardiserade metoden Beslut och förberedelser (BoF). Det kunskapsbaserade arbetssättet har gjort det möjligt för verksamheten att nå specifika målgrupper och därmed gett nytta för klienterna. Behandlingsformens goda resultat har uppmärksamats av Socialstyrelsen.

Resultatområdet Barn och ungdom arbetar med att utveckla det familjeorienterade arbetssättet i samverkan med vuxenheten. Arbetet fokuserar dels på barn som lever i familjer med missbruksproblematik och dels på beroendevård för vuxna när det gäller alkohol- och spelberoende. Ett hjälpmedel för arbetssättet är införandet av Previct, ett digitalt stöd för att följa den missbrukande förälderns mående. Det digitala behandlingsverktyget kan också användas för att på ett smidigt sätt följa barnen i deras vardag.

Ungdomsmottagningen har under 2022 bedrivit ett utåtriktat arbete med skolbesök för att fånga upp ungdomar som är i riskzon för missbruk. Kommunen har även Mini Maria som arbetar med missbruksproblematik hos unga. Insatsen är biståndsbedömd, men ungdomar och oroliga föräldrar kan kontakta mottagningen även om det inte har gjorts en utredning inom socialtjänsten först.

Tillståndsenheten utför både inre och yttre tillsyn av de som har tillstånd att sälja alkohol och

tobak för att säkerställa att lagar och regler efterlevs samt att inte varorna marknadsförs på ett felaktigt sätt. Provköp av tobak, folköl, e-cigarett, tobaksfria nikotinprodukter och receptfria läkemedel har genomförts för att säkerställa att varorna inte säljs till minderåriga.

Alla skolor i Södertälje har ett pågående arbete kring frågorna och följer upp resultaten i elevenkäten och Stockholmsenkäten (med specifika frågor om ANDTS®). På gymnasieskolorna lyfts frågor kring ANDTS upp i hälsosamtal med skolsystem, och undervisning kring frågorna vävs också in i ordinarie undervisning. Täljegymnasiet har via en forskningsstudie på Linköpings universitet under 2021–2022 erbjudit eleverna ett mobilbaserat stöd för att kunna förbättra sina levnadsvanor. Projektet heter Life4Youth och riktar sig till gymnasieelever som vill ha stöd att sluta röka, minska sin alkoholkonsumtion, äta mer hälsosamt och öka sin fysiska aktivitet.

Utbildningsnämnden bedömer att policys och riktlinjer kring trygghet och studiero, med ett särskilt fokus på riktlinjer och förbud mot alkohol och droger, behöver fortsätta att utvecklas för ökad måluppfyllelse. Nämnden menar också att elevhälsans medverkan är viktig när det gäller generella frågor om elevernas arbetsmiljö och skolans värdegrund, exempelvis gällande undervisning om tobak, alkohol och andra droger.

Kultur- och fritidsnämnden bedriver genom Ung fritid ett löpande arbete med att förebygga förekomsten av droger bland ungdomar. Detta arbete sker i form av dialog med ungdomar kring konsekvenserna av drogkonsumtion och drogförsäljning. Samtidigt samarbetar Ung fritid med polisen och socialtjänsten i syfte att i god tid upptäcka eventuell droganvändning bland ungdomar och vidta nödvändiga åtgärder. Nämnden bedömer att otryggheten i Södertälje under 2022 har försvårat arbetet med att uppnå målet.

Genom att erbjuda meningsfulla fritidsaktiviteter som ger ungdomarna möjlighet att utöva sina intressen för exempelvis musik, idrott och

konst bidrar Ung fritid till att ge ungdomar ett alternativ till att dras in i drogkonsumtion och droghandel.

Omsorgsnämnden och äldreomsorgsnämnden har uppmärksammat att missbruk i kombination med psykiatriska diagnoser och samsjuklighet ökade under pandemin. Nämnderna har dock inga egna mål eller uppdrag som rör ANDTS, men ser ett behov av ökad samverkan över nämndgränser när det gäller brukare med missbruksproblematik. För att möta behovet har nämnderna under 2022 genomfört eller påbörjat samverkansinsatser, utbildning, kartläggning och implementering av evidensbaserad metodik. Nämnderna kommer fortsättningsvis att prioritera kompetenshöjande insatser, exempelvis framtagande av en yrkeshögskoleutbildning i psykiatri tillsammans med Campus Telge, där missbruk ska vara en del av innehållet. Utbildningen förväntas tas i drift under 2023.

Målområde 6: Psykisk hälsa

Varannan person i Sverige kommer någon gång i livet att drabbas av psykisk ohälsa. World Health Organisation uppskattar att psykisk ohälsa kommer att stå för den största sjukdomsbördan i världen och i Sverige år 2030. En folkhälso-utmaning av den här storleken fordrar att hela samhället prioriterar arbetet med psykisk hälsa. Samhällets kostnader för psykisk ohälsa är 135 miljarder varje år. Det finns sociala skillnader i förekomst av psykisk hälsa i samtliga åldersgrupper utifrån såväl socioekonomisk bakgrund som diskrimineringsgrunder. De mest betydelsefulla bestämningsfaktorerna till ojämlikheter i psykisk hälsa bland vuxna är kopplade till ekonomi och sysselsättning. Psykisk ohälsa har samband med sämre livsvillkor och arbetslöshet, låg lön och förhöjd dödlighet. Det finns ett samband mellan psykisk ohälsa och suicid och de flesta som begår självmord har en depression eller någon form av psykisk ohälsa.

Våld i nära relationer är ett omfattande folkhälso- och samhällsproblem, en jämställdhetsfråga och ett allvarligt brott som medför stora konsekvenser för individer, relationer och för samhället. Våldet orsakar psykiskt och fysiskt lidande för våldsutsatta kvinnor och barn och leder till höga kostnader för den enskilde och samhället.

Delmål, Agenda 2030:

- 3.4** Minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja mental hälsa
- 3.8** Tillgängliggör sjukvård för alla
- 5.2** Utrota våld mot kvinnor och utnyttjande av kvinnor och flickor
- 5.3** Avskaffa tvångsäktenskap och könsstympning
- 16.1** Minska våldet i världen
- 16.2** Skydda barn mot övergrepp, utnyttjande, människohandel och våld

● Mål K – Det psykiska välbefinnandet bland kommunens invånare ska öka

Arbetet behöver fokusera på att främja psykisk hälsa, förstärka tidiga insatser till personer som drabbas av psykisk ohälsa och förbättra vården och omsorgen för personer med allvarlig psykisk sjukdom. I arbetet med psykisk hälsa är samverkan med brukarorganisationer och civilsamhället viktigt samt att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa är delaktiga i sin egen vård. Skolan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten har alla ett ansvar och ett uppdrag att arbeta med tidiga insatser till barn och unga. Tidiga och tillgängliga insatser är viktiga för att förebygga ohälsa bland barn och unga. Bättre arbetssätt och metoder behövs för att tidigt identifiera och ge stöd till den här målgruppen. Det suicidpreventiva arbetet utgår ifrån kommunens handlingsplan för suicidprevention. Handlingsplanen är ett levande dokument och ska revideras när nya behov uppstår. Andra åtgärder kan vara aktuella som bland annat ökad samverkan med regionen samt att skapa miljöer som minskar risken för att begå suicid.

Samordningsansvar

Socialnämnden

Medansvariga

Kommunstyrelsen
Omsorgsnämnden
Utbildningsnämnden
Äldreomsorgs-
nämnden

Berörda av målet

Kultur- och fritids-
nämnden
Kommundels-
nämnderna
Telge Bostäder/
Telge Hovsjö
Stadsbyggnads-
nämnden
Utbildningsnämnden

MÅTT PÅ TRENDEN →

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Andelen män och kvinnor med bra eller mycket bra självskattad hälsa	Folkhälsomyndigheten	2018–2021 ⁹ : Totalt 72,4 % (K 70,1 %, M 74,4 %) 2019–2022: Totalt 74,6 % (K 70,7 %, M 77,7 %)	↗
Andelen män och kvinnor som lider av psykisk ohälsa ¹⁰	Folkhälsokollen	2021: Totalt 26,09 % (K 29,49 %, M 23,21 %)	X
Grad av god psykisk hälsa, index 0 - 100 (högre värden är positivt resultat), årskurs 9	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 64, Flickor 51 2022: Pojkar 65, Flickor 48	Pojkar ↗ Flickor ↘
Andel elever som ganska ofta eller mycket ofta känner sig ledsna eller deppiga utan att veta varför, årskurs 9	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 17 %, Flickor 39 % 2022: Pojkar 20 %, Flickor 42 %	Pojkar ↘ Flickor ↘
Grad av god psykisk hälsa, index 0 - 100 (högre värden är positivt resultat), årkurs 2 gymnasiet	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 60, Flickor 50 2022: Pojkar 63, Flickor 47	Pojkar ↗ Flickor ↘
Andel elever som ganska ofta eller mycket ofta känner sig ledsna eller deppiga utan att veta varför, årkurs 2 gymnasiet	Stockholmsenkäten	2020: Pojkar 25 %, Flickor 38 % 2022: Pojkar 21 %, Flickor 53 %	Pojkar ↗ Flickor ↘

Indikatorerna för målet om att öka det psykiska välbefinnandet i kommunen är hämtade från olika studier om hälsa. Hälsa på lika villkor är en nationell undersökning om hälsa, levnadsvanor och livsvillkor.

⁹ Resultaten kommer från Nationella folkhälsoenkäten och redovisas som flerårsmedelvärden.

¹⁰ I uppföljningen av social hållbarhet 2021 står det felaktigt att indikatorn kommer från Folkhälsomyndigheten. Korrekt är att indikatorn kommer från Folkhälsokollen, d.v.s. Region Stockholms folkhälsoenkät. I enkäten 2021 har sättet att mäta psykisk ohälsa i enkäten ersätts med en annan metod. Det går därför inte att göra jämförelser mellan resultatet år 2021 och tidigare år.

Syftet är att visa hur befolkningen mår och att följa förändringar i hälsa över tid. Resultatet från 2022 års folkhälsoundersökning Hälsa på lika villkor visar att den allmänna hälsan för majoriteten av Södertälje kommuns invånare 16–84 år är bra eller mycket bra. Totalt upplever nästan 78 procent av männen och 71 procent av kvinnorna i målgruppen bra eller mycket bra hälsa. Andelen med självskattad hälsa har ökat sedan den förra mätningen. Kvinnor anger i högre grad än män en sämre självskattad hälsa.

I Region Stockholms folkhälsoenkät om hälsa och levnadsförhållanden som görs vart fjärde år rapporterade år 2021 26 procent av kommunens invånare 16–84 år att de har psykisk ohälsa. Bland kvinnorna var det drygt 29 procent som rapporterade psykisk ohälsa. Motsvarande siffra för män var drygt 23 procent.

Psykisk ohälsa hos barn och unga är ett vanligt hälsoproblem i Sverige och drabbar ungefär 10–20 procent av den yngre generationen. Den upplevda psykiska hälsan är generellt högre bland pojkar än hos flickor. Vartannat år genomförs Stockholmsenkäten som riktar sig till elever i årskurs 9 och elever i årskurs 2 på gymnasiet. I resultatet från 2022 års enkät på temat psykisk hälsa framgår att måendet har försämrats för flickor i både årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet, medan pojkarna upplever sig må lite bättre sedan föregående mätningar. Flickor och unga kvinnor diagnosticeras oftare för ångest, depression och självskador och gör fler självmordsförsök. Pojkar och unga män får oftare diagnoser kopplade till neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, spel och missbruksproblematik, och begår i högre grad självmord.

I syfte att skapa förutsättningar för ökat psykiskt välbefinnande har regeringen och SKR slutit en överenskommelse om psykisk hälsa. Södertälje kommun får stimulansmedel för att utveckla arbetet med att främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och stärka det suicidpreventiva arbetet.

För målgruppen personer med psykisk funktionsnedsättning berör de huvudsakliga verksamheterna i kommunen områdena boende, boendestöd, träfflokaler och sysselsättning.

På socialpsykiatrins aktivitetscenter finns bland annat gruppverksamhet och studiecirklar, vilka

alla har ett hälsofrämjande fokus. Socialnämnden fortsätter att satsa på att utveckla känslan av egenmakt hos brukare inom socialpsykiatri i syfte att motverka passivisering och för att öka deltagande i arbetslivet. Socialnämnden har under många år arbetat med att utveckla den evidensbaserade metodiken "Individanpassat stöd till arbetslivet" (IPS). IPS utgår från individens resurser, styrkor och intressen och syftar till att individer ska hitta, få och behålla ett arbete. IPS har visat sig öka möjligheten för personer med psykisk funktionsnedsättning att få ett arbete. Personer med psykiska funktionsnedsättningar står ofta utanför den ordinarie arbetsmarknaden vilket får stora konsekvenser för individen och för samhället. En anställning ökar självkänslan och självförtroendet, och minskar stigmatisering och utanförskap.

För att öka sammanhållningen inom vården för dem med samsjuklighet och flera vårdkontakter och för att öka möjligheten att den enskilde får stöd runt hela sin situation har samordnare för SIP (samordnade individuella planer) utsetts på vuxenheten, och nya arbetssätt med stöd i SIP-processer har införts. Målsättningen på kort sikt är att antalet SIP:ar ska öka, vilket det gör, och att de ska vara av god kvalitet. På lång sikt är målet att samordningen ska leda till att den psykiska hälsan ökar. På barn och ungdomsenheten finns gemensam SIP-koordinator som erbjuder stöd i SIP-processen (för samtliga av socialkontorets områden). De som är SIP-samordnare och SIP-koordinatorer utbildar medarbetare.

Ungdomsmottagningen arbetar med att möta unga som behöver stöd i frågor om sexualitet, identitet, psykisk ohälsa med mera. Ungdomar kan få stöd utifrån individuella behov eller få information om vart de kan vända sig för mer hjälp. Ungdomsmottagningens målgrupp är ungdomar mellan 12 och 22 år. På mottagningen finns barnmorskor, kuratorer, venereolog och gynekolog. De har både en öppen mottagning vissa dagar i veckan och möjlighet till tidsbokade besök. De träffar också samtliga ungdomar i årskurs 8 i kommunen. Ungdomsmottagningen ska särskilt uppmärksamma ungdomar med funktionsnedsättning och tillgodose deras rätt till kunskap i sex- och samlevnadsfrågor. Personalen på ungdomsmottagningen är HBTQ-certifierad. Under 2022 har ungdoms-

mottagningen genomfört gruppverksamhet tillsammans med olika skolor i Södertälje, vilket har varit mycket eftertraktat och gett goda resultat. Samarbetet kommer att fortsätta under 2023.

Inom resultatområdet barn och ungdom har socialnämnden under 2022 implementerat utbildning i metoden Signs of Safety i syfte att stärka verksamhetens förmåga att säkra barns säkerhet och skydd. Arbetet har gått enligt planen och 76 % av berörda medarbetare har genomgått grundutbildning i metoden. En effekt av utvecklingsarbetet är bland annat att fler barn kan bo kvar i sin ursprungsfamilj med stöd från socialnämndens verksamhet.

Under 2022 startade socialnämnden i samarbete med utbildningsnämnden ett skolsocialt projekt i syfte att öka skolnärvaro, måluppfyllelse i skolan och bättre socialt välbefinnande. Projektet har gett goda resultat för berörda individer och bidragit till ökad samverkan med skolor i Ronna,

Geneta och Hovsjö. Projektet kommer att utökas och samverkan med flera skolor planeras inför 2023.

Nyckeln erbjuder råd och stöd till barn och unga och deras familjer. Sedan några år har Nyckeln en råd- och stödtelefon i bruk, vilket är en enkel väg in till stöd för familjer i kommunen. Till telefonen kan alla medborgare höra av sig, oavsett bekymmer eller fråga. Erfarna familjebehandlare bemannar telefonen och kan ge direkt råd och stöd i telefon, boka in både fysiska och säkra digitala möten eller lotsa vidare om det är något annat stöd som behövs. Det kan exempelvis handla om bråk och konflikter hemma, att sätta gränser i hur mycket skärmtid barn får ha, oro för att den andra förälders psykiska hälsa blivit sämre, svårigheter att stötta barn i skolarbetet, eller ökad användning av alkohol hos sig själv eller den andre föräldern.

Fältare arbetar på de platser där unga befinner sig och har under 2022 samarbetat mycket med skolor. Fältarna har gjort klassbesök och bedrivit fältarbete dagtid vid skolor samt har haft enskilda kontakter. Inom ramen för samverkan med skolan finns möjlighet att upptäcka individer som behöver stöd. Denna samverkan ska utökas till att gälla även förskolan, vilket ger möjlighet att motverka uppkomst av problematik i ett tidigt skede.

Hälsofrämjande och förebyggande arbete bedrivs i Södertäljes skolor och förskolor kring likabehandlingsplanen och likabehandlingsgrupperna. Likabehandlingsgrupperna består av lärare, ledning och kurator som genomför kontinuerlig kartläggning och uppföljning av likabehandlingsarbetet. Kuratorer har en viktig roll i att driva likabehandlingsarbete på individ-, grupp- och organisationsnivå för främjande, förebyggande och åtgärdande arbete. Likabehandlingsarbetet är en del av skolans värdegrundsarbete och syftar till att skapa trygghet och lika möjligheter. Elevenkäten visar att tryggheten och trivseln går upp i stadens skolor. Hovsjöskolans trygghetsarbete kan lyftas fram som ett av flera goda exempel. Skolan har en viktig roll för elever i utanförskapsområde. Det finns en centralt placerad skolutvecklare som ger feedback på skolans arbete och bidrar till att främja förskolans och skolans utvecklingsarbete på området.

Nätverket för de kommunövergripande särskilda undervisningsgrupperna i grundskolan har under 2022 startat med fyra tillfällen per år. Utbildningsnämnden har en särskild satsning för att stödja det hälsofrämjande arbetet i dessa grupper där många elever har psykisk ohälsa eller funktionsvariationer och behöver få sitt behov av särskilt stöd tillgodosett.

Barnläkaren och författaren Kristina Bähr föreläste under 2022 för skolans elevhälsoteam om hälsofrämjande arbete med elever. Andra kompetenshöjande insatser för elevhälsan har varit Rädda barnens utbildning i traumamedveten omsorg (TMO). Kuratorerna har under året haft kompetensutvecklingsdagar med temat samtalsmetod.

Äldreomsorgsnämnden har på övergripande nivå utifrån styrkort arbetat prioriterat för ökad psykisk hälsa. En strategi för psykisk hälsa har tagits fram i syfte att påvisa pågående aktiviteter och utvecklingsbehov. Områden som har utvecklats utifrån strategin är ökade insatser av boendestöd till fler målgrupper och social samvaro på mötesplatser. Andra områden som ingår i strategin är kompetensutveckling för medarbetare i form av webb-utbildningar. Arbetet med att öka det psykiska välbefinnandet är ett arbete som kräver långsiktighet och samtidigt förståelse för den snabba samhällsförändring som både brukare och medarbetare befinner sig i. Ett exempel på område som behöver utvecklas vidare när det gäller ökat psykiskt välbefinnande gäller handläggning av individuella insatser för att kunna utveckla en omsorg som bättre kan möta psykiska behov.

Inom omsorgsnämndens verksamheter finns god kännedom om barnkonventionen som lag, barns rättigheter och barns bästa som grund för handläggning likväl som för insatser i verksamheter. Inom verksamheterna finns varierad kunskap kring jämställdhet. Överlag är det ett utvecklingsområde för verksamheterna att både belysa frågan i den vardagliga verksamheten och att lyfta frågan på övergripande nivå i medarbetar- och chefsforum. Jämställdhet utifrån sexuell läggning samt hela spektrumet av HBTQI har varit ett fokus under 2022. Bland annat har en föreläsning och dialogmöten utifrån transperspektiv samt normetik genomförts.

Socialnämnden arbetar kontinuerligt för att utveckla nämndens verksamheter utifrån ett barnrättsperspektiv. Arbetet sker inom samtliga resultatområden och följs upp inom ramen för verksamhetens egenkontroll. Arbetet omfattar bland annat genomförande av barnkonsekvensanalyser. Övrigt arbete i syfte att utveckla och stärka ett barnrättsperspektiv har varit att införa barnombud inom berörda verksamheter, utöka information om barns rättigheter samt att delta i forum med Socialstyrelsen för att ta fram metodstöd.

Uppföljning av Handlingsplan för suicidprevention

Suicid är ett folkhälsoproblem som går att förebygga. Förutom förlust av liv innebär suicid ett oerhört lidande för den som tar sitt liv och för anhöriga. Suicid är en tragedi även för samhället. Under perioden 2010–2021 tog 180 personer sina liv i Södertälje (cirka 15 personer per år). Detta innebär att antalet självmord per 100 000 invånare, det så kallade självmordstalet, i genomsnitt var 19,6. Detta kan jämföras med hela riket som under samma period hade ett genomsnittligt självmordstal på 18,5. Könsfördelningen liknar den för hela riket, med en kraftig övervikt av män. Under perioden begick 130 män och 50 kvinnor självmord i Södertälje. De självmordsmetoder som användes var till största delen förgiftning och hängning. Samma mönster kan ses för regionen i sin helhet.

Kommunstyrelsen beslutade 2019 om Handlingsplan för suicidprevention (2019–2022)² utifrån lokala behov och prioriteringar och regionala mål. Handlingsplanen är basen för kommunens arbete med suicidprevention. Det långsiktiga målet för det suicidpreventiva arbetet i kommunen är att ingen person – barn, vuxen eller äldre – ska behöva hamna i en sådan situation att suicid upplevs som den enda utvägen och att ingen ska behöva ta sitt liv.

Det första fokusområdet i handlingsplanen är utbildning och kompetenshöjande insatser. Området fokuserar på att det är viktigt att ha rätt kunskap och verktyg för att kunna bemöta och hantera suicidnära personer. Området handlar också om att sprida kunskap genom insatser för särskilt utsatta grupper och anhöriga. Nedan följer några konkreta exempel på hur nämnderna har arbetat mot målet 2022:

- Kompetenshöjande insatser för personal som möter suicidala personer har genomförts såväl inom omsorgen som inom Ung fritid och skolan. Personalen har fått grundläggande kunskaper om risk- och skyddsfaktorer, suicidpreventivt förhållningssätt, bemötande

av självmordsnära, unga och självmord, varningssignaler och myter, samt trauma och hälsofrämjande elevarbete för att öka eleverns psykiska välbefinnande. Exempel på lärosäten och aktörer som arrangerat utbildningsinsatser för medarbetare är Karolinska institutet (Action Livräddning), Suicide Zero (Våga fråga äldre), Suicidprevention Väst (Psykisk livräddning för yrkesverksamma), Rädda barnen (Traumamedveten omsorg) samt föreläsning med Kristina Bähr (läkare och författare som föreläser om hälsofrämjande elevarbete).

- Kommunstyrelsen har erbjudit öppna föreläsningar för allmänheten kring olika teman inom suicidprevention och psykisk ohälsa för att nå ut med kunskap om vad man kan göra om man misstänker att någon mår dåligt. Bland exemplen kan nämnas Maskrosbarns föreläsning "Att växa upp med missbruk/psykisk ohälsa i familjen" och Suicidprevention västs föreläsning "Psykisk livräddning för allmänheten".
- Tryckt informationsmaterial finns tillgängligt, exempelvis folder för anhöriga och foldern "Våga Fråga", som finns på olika språk. Foldern har fokus på suicidpreventivt bemötande.

Det andra fokusområdet är rutiner, riktlinjer och dokumentation. Området har fokus på att det är viktigt att det finns väl utarbetade rutiner för hur man som anställd ska agera och dokumentera. Rutinerna behöver vara skriftliga och väl kända bland samtliga anställda, oavsett i vilken omfattning personalen möter personer med risk för suicid. Nedan följer några konkreta exempel på hur nämnderna har arbetat mot målet 2022:

¹ Självmordsstatistik för region Stockholm 2010–2021, Nationellt centrum för suicidprevention (NASP), 2022.

² Kommunens Handlingsplan för suicidprevention (2019–2022) har förlängts till och med tredje kvartalet 2024.

- Rutiner för suicidprevention har införts i en del verksamheter såsom äldreomsorgen. Rutinerna beskriver hur suicidnära personer ska hanteras och bemötas. Arbetet med suicidprevention finns också med i äldreomsorgsnämndens systematiska kvalitetsledningssystem.
- På myndighet ungdom finns en psykiatrisamordnare med uppdrag att koordinera insatser till familjer och ge stöd i att ta de kontakter som familjerna behöver. Familjerna befinner sig ofta i svåra livssituationer. Förmedling av kunskap inom den egna organisationen kring neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och förhållningssätt är också en del av samordnarens uppdrag. Under året har samordnaren tagit fram rutiner som enheten arbetar med att implementera. En psykiatrisamordnare på myndighet barn är också utsedd. Uppföljningen visar att rutiner för att hantera och möta människor med suicidalt beteende, självmordsrisk och suicid behöver finnas i fler av kommunens verksamheter.

Det tredje fokområdet handlar om samverkan. Området belyser att en viktig del i det kommunala uppdraget med suicidprevention är samverkan med civilsamhället samt hjälp- och stödorganisationer för att nå målet om att minska suicid och suicidförsök. Nedan följer några konkreta exempel på hur nämnderna har arbetat mot målet 2022:

- Kommunstyrelsen har inlett samverkan kring efterlevandestöd med föreningen SPES Stockholm. SPES Stockholm erbjuder sorgegrupper i Södertälje för efterlevande vid suicid. Gruppen träffas i Pingstkyrkans lokal Humlan. Syftet med sorgegruppen är ökad gemenskap och minskad ensamhet och psykisk ohälsa eftersom efterlevande själva är en riskgrupp för att ta sitt liv.
- Flera av kommunens verksamheter samverkar med Region Stockholm kring psykisk ohälsa. Det finns initiativ till att kommunens samverkan med regionen ska styras mot suicidprevention. En uppföljning visar att den externa samverkan med regionen bör ske i Södertäljes lokala samråd med psykiatrin, socialpsykiatrin, beroendecentrum, primär-

vården och brukarorganisationer. Dessutom ska möjligheten att samordna intern och extern samverkan med övrig psykisk hälsa fortsatt ses över.

Det fjärde fokområdet är anhöriga. Utifrån nationella riktlinjer har en utvecklingsplan för stöd till anhöriga tagits fram där ansvaret på alla delar av organisationen tydliggörs. Kommande arbete utifrån planen innebär en förändring från att se anhörigstödet som ett avgränsat område till ett område som berör alla verksamheter som möter anhöriga och deras närstående. Arbetet utifrån planen för anhörigstöd innebär bland annat kompetensutveckling för chefer och medarbetare när det gäller anhörigstöd samt framtagande av lokala rutiner för anhörigstöd. Inom arbetet finns personella resurser genom anhörigkonsulter som arbetar med olika stöd- och kompetensinsatser riktade till anhöriga.

Uppföljningen visar att det utvecklingsarbete som skett på området behöver fortsätta. Arbetet behöver på sikt rikta fokus även på att ofrivillig ensamhet och social isolering ska brytas och ekonomisk och social utsatthet förebyggas. Andra viktiga åtgärder i det förebyggande arbetet mot suicid är förebyggande insatser mot alkoholmissbruk och spelmissbruk, breda informationsinsatser till medborgarna och hälsofrämjandeprogram för elever. Dialogen med regionen behöver stärkas. Långsiktigt samarbete med civilsamhällets organisationer kring anhörigstöd/efterlevandestöd samt inkludering av ett suicidpreventivt perspektiv i samhällsplaneringen är också angelägna utvecklingsområden.

● Mål L – Andelen våldsutsatta i kommunen ska minska

För att nå det övergripande nationella jämställdhetspolitiska målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv behöver arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer fortsätta att prioriteras högt i kommunen. Inriktningen för Södertälje kommuns arbete beskrivs i handlingsplanen mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. I enlighet med handlingsplanen är kommunens övergripande mål att mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer ska upphöra. Planens syfte är att synliggöra, motverka och förebygga mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt att uppmärksamma våldsutsatthet hos särskilt sårbara grupper, bland annat barn, äldre, personer med funktionsnedsättning och hbtqi-personer.

Samordningsansvar
Socialnämnden

Medansvariga
Kommunstyrelsen
Kultur- och fritidsnämnden

Berörda av målet
Omsorgsnämnden
Telge Bostäder/
Telge Hovsjö
Äldreomsorgsnämnden

MÅTT PÅ TRENDEN →

Indikator	Källa	Resultat	Indikatorns utveckling
Andel individer utsatta för misshandel 16–84 år	BRÅ	2021: Totalt 2,4 % (K 2,5 %, M 2,3 %) 2022: Totalt 4,6 % (K 3,2 %, M 6,4 %)	↓
Andel individer utsatta för hot 16–84 år	BRÅ	2021: Totalt 8,2 % (K 8,8 %, M 7,6 %) 2022: Totalt 10,9 % (K 13,0 %, M 8,2 %)	↓
Andel individer utsatta för sexualbrott 16–84 år	BRÅ	2021: Totalt 4,7 % (K 8,4 %, M 0,4 %) 2022: Totalt 4,1 % (K 6,4 %, M 1,3 %)	↑
Andel samtal med barn, där barn är målsägande vid våld och övergrepp ³	Intern statistik från Barnahus	2021: 147 anmälningar varav 124 samtal 80 pojkar och 44 flickor 2022: 151 anmälningar varav 117 samtal 60 pojkar och 57 flickor	X

Resultaten kommer från BRÅ:s nationella trygghetsundersökning om brott och bygger på självrapportering. Andelen män och kvinnor som har utsatts för misshandel och hot har ökat jämfört med 2021. Sexualbrotten har däremot minskat under 2022.

Kriminalstatistiken, oavsett om den redovisar anmälda brott eller personer lagförda för brott, återger enbart de brott som kommer till myndigheternas kännedom. Mörkertalet bedöms vara mycket stort för de här brottskategorierna. Anmälningbenägenheten bedöms vara låg. Olika former av sexuellt våld är ofta tabubelagt och skamfyllt. När våld utövas av närstående har det ofta normaliserats av de närmast berörda. Våld mot bekanta eller närstående samt våld i hemmet anmäls i lägre utsträckning än våld mot obekanta på allmän plats. Kvinnor utsätts i högre grad än män för våld i hemmet av någon närstående.

³ Det finns inget givet samband mellan antal anmälningar och barns utsatthet för våld. Därför görs ingen bedömning av indikatorns utveckling.

I dagsläget finns det inget register utifrån vilket uppgifter om socialtjänstens insatser på individnivå lätt kan tas fram inom området våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Socialtjänstens öppna jämförelser speglar inte heller det befintliga arbetet inom socialtjänsten eller den kommunala hälso- och sjukvården. Öppna jämförelser kan dock användas för att visa riktningen i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Intern Statistik från Barnahus⁴ visar att det år 2022 inkom 151 polisanmälningar där barn är målsägande vid våld och övergrepp varav 117 blev förhörda. Av dessa var 60 pojkar och 57 flickor. Från och med den 1 juli 2021, då den nya lagstiftningen Barnfridsbrott började att gälla, ingår även barn som har bevittnat eller upplevt våld i sin familj i Relationsvårdscenter öppenvårdsinsatser där barnsamtal enligt modellen Trappan erbjuds och genomförs. Under perioden januari–december 2022 fördes samtal med sammanlagt 219 personer, både

vuxna och barn. Av de 219 personerna har verksamheten träffat 53 familjer och 80 barn i stödsamtal efter barnförhören⁵.

I november uppmärksammades "en vecka fri från våld" genom att Stadshuset flaggade och belystes i orange. Veckan hade fokus på hedersrelaterat våld och förtryck. Flera seminarier och filmvisningar genomfördes kopplat till temat. Under veckan inföll den internationella dagen för avskaffandet av våld mot kvinnor som är instiftad av FN:s generalförsamling. Kommunens medarbetare uppmanades att den dagen bära orange i syfte att manifesteras mot våldet. Totalt hade veckan 200 besökare som avslutades med ett fackeltåg från Stadshuset till Stortorget för att hedra våldsutsatta och manifesteras mot våldet.

Kommunens arbete för att minska andelen våldsutsatta beskrivs vidare i uppföljningen av Handlingsplan mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

4 Barnahus är en avtalstyrd samverkan mellan samverkan mellan Södertälje polismästardistrikt, Södertörns åklagarkammare, Södertälje, Salem och Nykvarns kommuner
5 Barnahus, Södertälje, Salem, Nykvarn verksamhetsberättelse 2022.

Uppföljning Handlingsplan för våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

År 2020 antog kommunstyrelsen en handlingsplan mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck (2021–2023).

Handlingsplanen bygger vidare på målområde 6 i folkhälsostategin och innehåller aktiviteter kopplade till de fyra målen kompetens och kunskapsutveckling, stöd och skydd, samverkan och våldsförebyggande arbete. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för uppföljning av handlingsplanen, medan ansvaret för att genomföra aktiviteter är fördelat mellan nämnderna och bolagen.

Det första målet i handlingsplanen är kompetens och kunskapsutveckling. Målet fokuserar på att berörd personal tillgodogör sig grundläggande kunskap om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Det kräver också att förförståelse för personer med särskild sårbarhet och utsatthet utvecklas i arbetet. Nedan följer några exempel på hur nämnderna har arbetat mot målet 2022:

- Under 2022 kartlade kommunstyrelsens kontor förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck i Södertälje kommun. Kartläggningen visade att skola och socialtjänst möter unga utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck i en omfattning på mellan 1–4 procent. Exempel på utsattheter som skola och socialtjänst kom i kontakt med var kontroll, begränsningar, fysisk, och psykiskt våld, samt hot om tvångsäktenskap och risk för könsstympning. Kartläggningen visade även att flickor utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck i större utsträckning än pojkar. Kartläggningen lyfte fram aktuella utvecklingsbehov såsom behovet av att verksamheter i högre utsträckning ställer frågor om HRV vid indikation om utsatthet, att det finns en gemensam samsyn och definition av våld och att registerbaserad statistik möjliggörs. Åtgärds paket för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck är påbörjad av berörda kontor.

- Socialkontoret genomförde under 2022 en omfångskartläggning av POM (prostitution och människohandel). En av slutsatserna var att prostitution förekommer på ett flertal arenor, förmedlas på olika sätt och tar sig olika uttryck i Södertälje. De vanligaste orsakerna till att en person utnyttjas i prostitution är ekonomi, psykisk ohälsa, intellektuell funktionsnedsättning, neuropsykiatrisk diagnos, missbruk, tidigare trauma eller sexuella övergrepp. I kartläggningen förekommer både kvinnor och män när det gäller att sälja sex. Enbart män förekommer när det handlar om att köpa sex. Majoriteten av de kommunala aktörer som har intervjuats i samband med kartläggningen har efterfrågat mer kunskap om prostitution och människohandel. Behov som kartläggningen uppmärksammade kommer åtgärdas och hanteras under våren 2023 av socialkontoret och andra aktörer.

- Socialkontorets och elevhälsans medarbetare har deltagit i utbildningsinsatser om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, exempelvis Länsstyrelsens webbkurs om heder, MUCF:s kurs om hedersrelaterat våld och förtryck "Rätt att veta", Origo resurscentrums utbildning om hedersrelaterat våld och förtryck och föreläsning om barns utsatthet på nätet kopplat till sexuell utsatthet.

Det andra målet i handlingsplanen handlar om stöd och skydd och tillgänglig information. Målet fokuserar på att kommunen utvecklar sina insatser så att alla våldsutsatta vuxna och barn får målgruppsanpassat stöd och skydd och att stödet ges inom rimlig tid. Det ska finnas verk samma metoder och arbets sätt för våldsutsatta med särskilda behov. Våldsutövare ska erbjudas och motiveras till kvalificerade insatser i syfte att förändra sitt beteende och upphöra med våldet. Utåtriktad och tillgänglig information om var en utsatt eller anhörig kan vända sig för att få hjälp behöver finnas där unga, vuxna och äldre vistas. Nedan följer några exempel på hur nämnderna har arbetat mot målet 2022:

- Relationsvårdscenter har arbetat med att implementera Individbaserad systematisk uppföljning (ISU). ISU handlar om att beskriva och mäta arbetet med enskilda brukare och att sammanställa informationen på gruppnivå i syfte att utveckla och förbättra verksamhetens kvalitet. Genom individbaserad systematisk uppföljning kan socialtjänsten själv skapa lokal kunskap om olika delar av arbetet såsom exempelvis brukarnas behov, vilka insatser som erbjuds och genomförs, resultat och hur olika brukargrupper upplever insatserna. Individbaserad systematisk uppföljning kan på så vis bidra med viktiga led i att arbeta utifrån bästa tillgängliga kunskap.

Det tredje målet i handlingsplanen handlar om samverkan. Målet fokuserar på att säkerställa ett väl fungerande samarbete med rutiner för gemensamt operativt arbete, ansvarsfördelning och uppföljning för att uppfylla de våldsutsattas behov av hjälp och stöd. Arbetet med våld i nära relationer kräver planering, samverkan och styrning. Samverkan bör ske med kunskap om och respekt för varje myndighetsuppdrag och

kompetens i syfte att skapa tydliga rutiner och bättre samarbete. Kommunen bör utveckla och bibehålla en nära samverkan med civilsamhället kring det våldsförebyggande arbetet.

- Inom kommunorganisationen finns en samverkande styrgrupp mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Styrgruppen leds av samordnaren mot våld i nära relation och omfattar sedan årsskiftet samtliga kontor i förvaltningsorganisationen. Styrgruppen mot våld i nära relation har till uppgift att samordna arbetet, bevaka läget på området, utveckla insatser och följa upp handlingsplanen mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.
- Socialkontoret i Södertälje kommun har sedan årsskiftet 2021/2022 ett samverkansavtal med Stockholm stad. Genom samverkan får kommunen tillgång till insatser som tillhandahålls av verksamheterna Mikamottagningen, KAST och regionkoordinatorerna. Kommunens anställda har i avtalet tillgång till utbildning i prostitution och människohandel.

Det fjärde målet handlar om våldsförebyggande arbete. Målet fokuserar på att det ska finnas kunskap om våldsförebyggande arbete, metoder och arbets sätt inom kommunens olika verksamheter. Normkritiska metoder och arbets sätt kopplat till kön, sexualitet och våld ska användas inom arenor där barn och unga vistas.

- Förskolans ledningsgrupp har arbetat med frågan om hedersrelaterat förtryck eller hedersrelaterad särbehandling. Under 2022 påbörjades en utbildningsinsats för ledningsgruppen i samarbete med Katarina Norberg, universitetslektor vid statsvetenskapliga institutionen på Umeå Universitet. Insatsen har sin grund i målet om en likvärdig förskola där familjebakgrundens betydelse för barns måluppfyllelse ska minska och där både pojkar och flickor ges goda förutsättningar att lyckas i sin framtida skolgång. Insatsen kommer att fortsätta under 2023 och har som kortsiktigt mål att förskoleverksamheten ska öka sin medvetenhet och kunskap kring hedersrelaterad problematik.
- Grundskolan har haft riktad kompetensutveckling och nätverksträffar med föreläsningar kopplat till bland annat hedersrelaterat våld och förtryck. Detta har varit naturliga delar att lyfta i och med den nya läroplanens inledande delar om sexualitet, samtycke, relationer och jämställdhet. Skolorna jobbar med att ta fram gemensamma broschyrer, affischer, handböcker och stödmaterial för att förebygga förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck.
- Gymnasieskolorna har affischer uppsatta för att öka elevernas medvetenhet om bland annat våld i dess olika former och hur utsatta elever kan ta kontakt med stödorganisationer.
- Samtliga gymnasieskolors elevhälsoteam, rektorer och skolpsykolog har genomgått den av länsstyrelserna anordnade baskursen "Om hedersrelaterat våld och förtryck". Skolsköterskorna på gymnasieskolorna har tagit del av MUCF:s webbutbildning "Rätt att veta! - Hedersrelaterat våld och förtryck". Utbildningen ger kunskap om ungas rättigheter och konkret stöd i hur vuxna kan skapa trygga och inkluderande samtal med unga om våld och kontroll.

- Skolsköterskorna har hälsosamtal med elever i årskurs 1 i gymnasiet. I samtalen diskuteras sex, relationer, samtycke, vilket stöd som finns från samhället, kultur, traditioner och familjeförhållanden. Flera av gymnasieskolorna arbetar med Juventas material "Kärlek börjar aldrig med bråk - ett metodmaterial om makt, kön, sex och hur vi kan förebygga våld".

- Kultur- och fritidsnämnden samarbetar med RF SISU Sörmland angående insatser inom idrottens ledarutveckling. RF SISU Sörmland utbildar idrottsledare och erbjuder även utbildning för föreningsstyrelser i diskriminering och jämställdhetsfrågor och förebyggande arbete.

Det framgår av uppföljningen att handlingsplanen har fått genomslag i verksamheterna och att ett flertal åtgärder har vidtagits för att stärka och utveckla arbetet med att förebygga och motverka våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns behov av att utveckla och förstärka stöd- och skyddsinsatser som är tillgängliga för sårbara grupper. Det finns också behov av mer kunskap om metoder för att upptäcka våld bland äldre personer och bland personer med funktionsnedsättning. Det fortsatta arbetet mot våld behöver utgå från och ta större hänsyn till olika perspektiv och människors olika livsvillkor.

Anne Rinne

E-post: anne.rinne@sodertalje.se

Åsa Hultén

E-post: asa.hulten@sodertalje.se

Erika Sjöqvist

E-post: erika.sjoqvist@sodertalje.se

**Kommunstyrelsens kontor,
Södertälje kommun**

Stadshuset, Nyköpingsvägen 26

Tel: 08-523 010 00 (Kontaktcenter)

www.sodertalje.se